

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра фінансів і банківської справи

О.В. Нсізвестна

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У БАНКУ

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Кривий Ріг
2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра фінансів і банківської справи

О.В. Нєізнєстна

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У БАНКУ

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Затверджено на засіданні
кафедри фінансів і банківської справи
Протокол № 1
від “29” серпня 2017р.

Схвалено навчально-методичною
радою ДонНУЕТ
Протокол №1
від “28” вересня 2017 р.

Кривий Ріг
2018

УДК [005-029:336] : 336.71(072)

Н 45

Рецензенти:

Н.О. Слободянюк - кандидат економічних наук, доцент;
М.Т. Шендригоренко - кандидат економічних наук, доцент.

Неізнестна, О.В.

Н 45 Фінансовий менеджмент у банку [Текст]: метод. рек. до вивч. дисц. / О.В. Неізнестна Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. фінансів і банківської справи;– Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2018. – 83 с.

Методичні рекомендації призначені для студентів всіх форм навчання і включають інформацію щодо змісту модулів та тем дисципліни, планів семінарських занять, завдань для самостійного вивчення та розподілу балів за видами робіт, що виконуються студентами протягом вивчення дисципліни. Методичні рекомендації містять перелік питань для підготовки до підсумкового контролю та перелік основної та додаткової літератури.

УДК [005-029:336] : 336.71(072)

© Неізнестна О.В., 2017

©Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган – Барановського, 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
ЧАСТИНА 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	8
ЧАСТИНА 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	21
Змістовий модуль 1. Сутність, роль і функції фінансового менеджменту в банку	22
Змістовий модуль 2. Зміст та методи управління традиційними сферами банківської діяльності	25
ЧАСТИНА 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	34
Змістовий модуль 1. Сутність, роль і функції фінансового менеджменту в банку	35
Змістовий модуль 2. Зміст та методи управління традиційними сферами банківської діяльності	51

ВСТУП

Банківська діяльність, як і будь-яка інша діяльність, потребує управління: планування та організації, аналізу, регулювання та контролю.

Названі етапи управлінського процесу взаємопов'язані між собою, мають декілька рівнів і спрямовані на досягнення кінцевої мети та задач банківського менеджменту в цілому. Це пов'язано як зі загальними закономірностями організації будь-якої економічної діяльності, та і власне зі специфікою банківської діяльності, що пов'язана з організацією та рухом фінансових потоків.

Розподіл сфер діяльності за рівнями банківської системи визначає різні підходи до цілей, об'єктів та інструментів управління банківською діяльністю, різні критерії оцінки управління.

Сьогодні розвиток банківської системи в Україні досягнув того рівня коли прийняття обґрунтованих управлінських рішень з фінансових питань є важливою умовою ринкового успіху будь-якого банку. Саме тому вивчення фінансового менеджменту у банку є важливою складовою частиною підготовки фінансистів для роботи в банківській сфері.

Швидкість економічних змін та нестабільність вітчизняної законодавчої бази призводять до того, що навчально-методичні видання з економічних дисциплін взагалі, і із фінансового менеджменту зокрема швидко застарівають. Цими обставинами обумовлюється необхідність постійного оновлення та перевидання наявних навчально-методичних матеріалів. Дані методичні вказівки спрямовані на закріплення студентами тих теоретичних знань, що були ними отримані на лекційних заняттях та протягом самостійної роботи. За кожною темою сформовано термінологічні словники, особлива увага приділена підготовці задач, під час розв'язання яких студенти мають опрацювати формули, що стосуються найбільш поширених у страхуванні математичних розрахунків. Формулювання тем для рефератів за кожною темою курсу дозволяє студентам розкрити власний потенціал щодо самостійного опрацювання дисципліни «Фінансовий менеджмент у банку». Полегшити самостійну роботу студентів покликаний і сформований у методичних вказівках перелік рекомендованої літератури щодо вивчення даної дисципліни. Перевірити міру засвоєння матеріалу допоможуть студентам контрольні запитання, складені для кожної теми окремо.

Мета викладання навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент у банку» передбачає формування теоретичних знань та практичних навичок застосування різних інструментів та методів управління до економічних явищ і процесів у сфері банківської діяльності, тобто в процесі управління грошовими потоками, активами й пасивами, прибутковістю і ризиками банку тощо, а також поглиблення знань та розвиток практичних навичок щодо формування стратегії й управління процесом впровадження стратегічних змін в системі як фінансового менеджменту так менеджменту банку в цілому.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні набути такі **компетенції**:

знання і розуміння:

знати особливості, стратегічного, тактичного, оперативного планування в банку;

знати механізм бюджетування;

розуміти основи організації планування в банку;

знати особливості побудови організаційної структури банку;

знати методи реорганізації банківської діяльності;

знати особливості організації проведення банківських операцій;

знати механізм управління банківськими процесами;

знати особливості управління активами і пасивами банку;

знати особливості управління банківськими ризиками;

знати методи для оцінки фінансової стійкості банку;

знати методи для оцінки ефективності управління банку;

знати особливості організації контролю в банку;

знати нормативні вимоги щодо банківської діяльності;

знати особливості формування фінансового результату банку.

застосування знань і розуміння:

уміти виділяти та розкривати сутність видів та етапів стратегічного, тактичного і фінансового планування в банку;

уміти обґрунтовувати основні економічні та фінансові параметри бізнес-плану;

уміти планувати організаційну структуру банку;

уміти формувати систему управління банківськими процесами;

уміти використовувати облікову та аналітичну інформацію для прийняття управлінських рішень;

уміти здійснювати управління банківськими операціями;

уміти здійснювати управління фінансовою стійкістю банку;

уміти визначати рейтинг банку з використанням різноманітних рейтингових моделей;

уміти перевіряти основні показники фінансово-економічної діяльності банку;

уміти перевіряти правильність розрахунку та виконання нормативів встановлених Національним банком України (НБУ);

уміти контролювати якість портфелів активів;

уміти контролювати достатність ресурсної бази;

уміти застосовувати методіку складання балансу банку, звіту про фінансові результати та звіту про рух грошових коштів.

формування суджень:

здатність розробляти пропозиції щодо удосконалення процесу планування в банку;

здатність вдосконалювати механізм планування в банку та знаходити методи підвищення його ефективності;

здатність розробляти методологічне забезпечення для організації

проведення банківських операцій;

здатність розробляти пропозиції щодо удосконалення управління банківською діяльністю;

здатність розробляти і впроваджувати новітні методи управління банком;

здатність впроваджувати систему антикризового управління банком;

здатність встановлювати комунікативний контакт з клієнтами та контрагентами банку, із співробітниками фінансової установи.

ЧАСТИНА 1.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни
Обов'язкова / вибіркова дисципліна	Обов'язкова
Семестр	2
Кількість кредитів	6
Загальна кількість годин	180
Кількість модулів	1
Лекції, годин	24
Практичні/ семінарські, годин	36
Лабораторні, годин	-
Самостійна робота, годин	120
Тижневих годин для денної форми	15
аудиторних	5
самостійної роботи студента	10
Вид контролю	екзамен

2. Мета та завдання дисципліни

Мета - формування теоретичних знань та практичних навичок застосування різних інструментів та методів управління до економічних явищ і процесів у сфері банківської діяльності, тобто в процесі управління грошовими потоками, активами й пасивами, прибутковістю і ризиками банку тощо, а також поглиблення знань та розвиток практичних навичок щодо формування стратегії й управління процесом впровадження стратегічних змін в системі як фінансового менеджменту так менеджменту банку в цілому.

Завдання - полягають у: засвоєнні теоретичних засад управління змінами, методів аналізу та управління фінансовими потоками банку; розвитку практичних навичок з діагностики середовища функціонування банку, обґрунтуванні стратегічного вибору, впровадження стратегічних змін, оцінки ефективності реалізації фінансових стратегій; розвитку практичних навичок зі створення ефективної структури банку; вивченні систем та методів контролю за рівнем банківських ризиків.

3. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усього	У тому числі			
		л	п/с	лаб	срс
1	2	3	4	5	6
Модуль					
Змістовий модуль 1: Сутність, роль і функції фінансового менеджменту в банку					
Тема 1. Теоретичні та організаційні засади фінансового менеджменту у банку	14	2	2		10
Тема 2. Стратегічне управління банківською діяльністю	14	2	2		10
Тема 3. Органи управління та організаційна структура банку	14	2	2		10
Тема 4. Система планування банківської діяльності	14	2	2		10
Разом за змістовий модуль 1	56	8	8		40
Змістовий модуль 2: Зміст та методи управління традиційними сферами банківської діяльності					
Тема 5. Управління капіталом банку	14	2	2		10
Тема 6. Управління зобов'язаннями банку	14	2	2		10
Тема 7. Управління активами і пасивами банку	16	2	4		10
Тема 8. Управління кредитним портфелем банку	16	2	4		10
Тема 9. Управління інвестиційним портфелем банку	16	2	4		10
Тема 10. Управління ліквідністю банку	16	2	4		10
Тема 11. Управління прибутковістю банку	16	2	4		10
Тема 12. Управління банківськими ризиками	16	2	4		10
Разом за змістовим модулем 2	124	16	28		80
Усього годин	180	24	36		120

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Вид та тема заняття	Години
1.	Семінар – розгорнута бесіда Теоретичні та організаційні засади фінансового менеджменту у банку	2
2.	Семінар – розгорнута бесіда Стратегічне управління банківською діяльністю	2
3.	Семінар – розгорнута бесіда Органи управління та організаційна структура банку	2
4.	Семінар – розгорнута бесіда Система планування банківської діяльності	2
5.	Семінар з виконанням практичних задач Управління капіталом банку	2
6.	Семінар з виконанням практичних задач Управління зобов'язаннями банку	4
7.	Семінар з виконанням практичних задач Управління активами і пасивами банку	4
8.	Семінар з виконанням практичних задач Управління кредитним портфелем банку	4
9.	Семінар з виконанням практичних задач Управління інвестиційним портфелем банку	4
10.	Семінар з виконанням практичних задач Управління ліквідністю банку	4
11.	Семінар з виконанням практичних задач Управління прибутковістю банку	4
12.	Семінар з виконанням практичних задач Управління банківськими ризиками	4

5. Індивідуальні завдання

1. Огляд періодичної і монографічної наукової літератури
2. Підготовка рефератів, доповідей за обраною темою.
3. Добір статистичної інформації щодо динаміки обсягів активів та пасивів банків, їх прибутковості/збитковості, цінних та структурних диспропорцій, дослідження тенденцій стану ліквідності та платоспроможності банків, тощо.
4. Підготовка тез доповідей з метою виступу на університетських, всеукраїнських та міжнародних семінарах та конференціях.

6. Обсяги, зміст та засоби діагностики самостійної роботи

Вид та тема занять	Кількість годин самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Засоби діагностики
Модуль 1			
Змістовий модуль 1: Сутність, роль і функції фінансового менеджменту в банку			
Семінар – розгорнута бесіда Теоретичні та організаційні засади фінансового менеджменту у банку	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Особливості управління в різних видах банківських організацій. Значення банківського менеджменту в періоди економічного підйому та кризи. Тенденції в розвитку банківництва та банківський менеджмент. Теоретичні основи банківського менеджменту. Теоретичні основи фінансового менеджменту. Мета та задачі банківського менеджменту. Зміст банківського менеджменту. Планування в банківському менеджменті. Аналіз у банківському менеджменті. Регулювання та контроль у банківському менеджменті. Оцінка якості банківського менеджменту. Критерії оцінки якості менеджменту. Джерела [1, 2, 5-6, 8, 9-12, 14-16] 2. Підготовка до презентації доповіді.	Фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання доповідей
Семінар – розгорнута бесіда Стратегічне управління банківською діяльністю	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Загальні засади стратегічного управління в банку. Основні категорії та поняття стратегічного менеджменту банку. Місія та стратегія банку. Стратегічні альтернативи банку. Механізм стратегічного управління в банку. Рівні стратегічного управління. Стратегічні рішення та методи їх прийняття. Джерела [2, 5, 6, 9, 11-12, 16] 2. Розв'язання запропонованих керівником курсу ситуаційних завдань та задач	Фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання доповідей
Семінар – розгорнута бесіда Органи управління та організаційна структура банку	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Задачі та принципи організації банківської діяльності. Організаційна структура банку. Лінійні моделі організаційних структур банку. Матричні моделі організаційних структур банку. Причини та фактори зміни організаційної структури банків. Зміна організаційної структури банку. Організація управління діяльністю підрозділами банку. Джерела [2, 5, 6, 9, 11-12, 16, 21, 24] 2. Підготовка до понятійного диктанту.	Фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання доповідей, понятійний диктант

Семінар – розгорнута бесіда Система планування банківської діяльності	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Сутність, методологічні принципи та функції планування. Види планування діяльності комерційного банку. Стратегічне планування діяльності комерційного банку. Мета та задачі стратегічного планування. Ситуаційний аналіз. Розробка різних стратегій діяльності банку. Бізнес - планування як засіб інтеграції стратегії та тактики банку. Фінансове планування діяльності комерційного банку. Задачі та етапи фінансового планування. Планування прибутку банку, планування розмірів власних коштів банку та об'ємів активних операцій. Планування структури активних операцій банку та його процентних доходів. Визначення об'єму процентних витрат банку, планування структури пасивних операцій банку. Визначення допустимого обсягу залучених ресурсів банку. Побудова планової фінансової звітності банку. Джерела [1, 2, 5, 6, 8-12, 16] 2. Підготовка до презентації доповіді.	Фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання доповідей
Змістовий модуль 2: Основні види добровільного страхування			
Семінар з виконанням практичних задач Управління капіталом банку	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Власний капітал банку та міжнародні стандарти оцінки його достатності. Методи оцінки капіталу. Оцінка та аналіз достатності капіталу банку. Управління власним капіталом банку. Зміст управління капіталом банку. Внутрішні джерела приросту власного капіталу банку. Зовнішні джерела приросту капіталу банку. Джерела [1-2, 5-6, 8-12, 14-16, 24, 25] 2. Розв'язання запропонованих керівником курсу ситуаційних завдань та задач 3. Підготовка до презентації доповіді.	Фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань, заслуховування та обговорювання доповідей
Семінар з виконанням практичних задач Управління зобов'язаннями банку	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Склад зобов'язань банку. Фактори, що впливають на розмір зобов'язань банку. Склад залучених ресурсів комерційного банку. Класифікація залучених ресурсів. Організація управління залученими ресурсами банку. Основні елементи системи управління залученими ресурсами банку. Депозитна політика банку та її місце в системі управління залученими ресурсами банку. Методи та інструменти управління залученими ресурсами банку. Організація управління запозиченими ресурсами банку, їх склад. Система управління запозиченими ресурсами банку. Джерела [1-2, 5-6, 8-12, 14-16, 24, 25, 29] 2. Розв'язання запропонованих керівником курсу ситуаційних завдань та задач 3. Підготовка до презентації доповіді.	Фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань, заслуховування та обговорювання доповідей

Семінар з виконанням практичних задач Управління активами і пасивами банку	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Поняття та сутність управління активами та пасивами банку. Зміст, цілі та задачі управління активами та пасивами банку. Типи управління активами та пасивами. Організаційна структура та функції підрозділів, що забезпечують управління активами та пасивами банку. Управління ризиками в рамках управління активами та пасивами банку. Управління ризиком зміни процентних ставок. Управління ризиком незбалансованої ліквідності. Управління ринковим ризиком. Управління валютним ризиком. Управління ризиком неплатоспроможності. Джерела [1-2, 5-6, 8-12, 14-16, 30] 2. Розв'язання запропонованих керівником курсу ситуаційних завдань та задач 3. Підготовка до презентації доповіді.	Фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань, заслуховування та обговорювання доповідей
Семінар з виконанням практичних задач Управління кредитним портфелем банку	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Зміст поняття «управління кредитом». Організація управління кредитом у банку. Система управління кредитом. Кредитна політика. Особливості управління кредитним портфелем банку. Організація кредитування та нагляд за кредитом. Попередній етап. Етап розгляду кредитного проекту. Етап використання кредиту. Управління кредитними ризиками. Система та способи виявлення кредитних ризиків. Методи регулювання кредитних ризиків. Робота банку з проблемними кредитами. Фактори створення проблемних кредитів. Превентивні заходи банків. Заходи з реабілітації кредиту. Джерела [1-2, 5-6, 8-12, 14-16, 24, 25, 29] 2. Розв'язання запропонованих керівником курсу ситуаційних завдань та задач 3. Підготовка до презентації доповіді.	Фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань, заслуховування та обговорювання доповідей
Семінар з виконанням практичних задач Управління інвестиційним портфелем банку	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Склад інвестиційного портфелю банку. Фінансові інвестиції. Капітальні інвестиції. Стратегії формування інвестиційного портфелю банку. Методи визначення дохідності та оцінки ризику інвестиційних вкладень. Управління вкладеннями в асоційовані та дочірні компанії. Джерела [1-2, 5-6, 8-12, 14-16, 22, 24, 25, 29, 30] 2. Розв'язання запропонованих керівником курсу ситуаційних завдань та задач 3. Підготовка до презентації доповіді.	Фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань, заслуховування та обговорювання доповідей

Семінар з виконанням практичних задач Управління ліквідністю банку	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Поняття та сутність управління ліквідністю банку. Система централізованого управління ліквідністю банку. Система децентралізованого управління ліквідністю банку. Управління ліквідністю банку на основі економічних нормативів. Механізм управління ліквідністю банку на основі грошових потоків. Закордонний досвід управління ліквідністю банку. Джерела [1, 2, 5-6, 8-12, 14-16, 24, 25, 30] 2. Розв'язання запропонованих керівником курсу ситуаційних завдань та задач 3. Підготовка до презентації доповіді.	Фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань, заслуховування та обговорювання доповідей
Семінар з виконанням практичних задач Управління прибутковістю банку	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Поняття та сутність управління прибутковістю банку. Система управління прибутком банку. Елементи системи управління прибутком банку. Організація процесу управління прибутком банку. Способи оцінки та регулювання рівня прибутку банку. Управління прибутком банку на нижніх рівнях. Управління рентабельністю окремих напрямів діяльності банку. Управління рентабельністю банківського продукту. Джерела [1-16, 24, 25] 2. Розв'язання запропонованих керівником курсу ситуаційних завдань та задач 3. Підготовка до презентації доповіді.	Фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань, заслуховування та обговорювання доповідей
Семінар з виконанням практичних задач Управління банківськими ризиками	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Поняття ризику. Основні види ризиків у банківській діяльності. Ринкові (цінові) ризики: ризик зміни валютних курсів, ризик позиції, сировинний ризик, ризик неплатоспроможності за деривативами. Кредитні ризики. Ризики ліквідності. Операційні ризики. Організація управління банківськими ризиками. Системи управління банківськими ризиками. Етапи управління ризиками комерційного банку. Методи оцінки банківських ризиків. Методи управління окремими видами банківських ризиків. Фінансово-аналітична служба банку, її основні функції. Управління поточними банківськими ризиками. Управління середньостроковими банківськими ризиками. Лімітна політика банку. Джерела: [1, 6, 8] 2. Розв'язання запропонованих керівником курсу ситуаційних завдань та задач 3. Підготовка до презентації доповіді.	Фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань, заслуховування та обговорювання доповідей

7. Результати навчання

1	Здатність формувати систему управління банківськими процесами.
2	Уміння застосовувати різні методи та інструменти управління фінансами банку.
3	Здатність встановлювати причини та чинники, що стримують розвиток банківської установи.
4	Уміння будувати організаційну структуру банку з чітким розподілом та закріпленням відповідних функцій і задач за окремими посадами.
5	Знання особливостей управління активами і пасивами банку.
6	Здатність впроваджувати систему антикризового управління банком.
7	Здатність критично оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні та інші події та явища на підставі відповідного обсягу знань.
8	Знання особливостей управління банківськими ризиками.
9	Уміння розробляти поточні плани банку, що містять дослідження та розробку банківських продуктів та послуг, їх матеріальне та кадрове забезпечення, просування на ринку.
10	Володіти прийомами пошуку та використання наукової інформації, використовувати при цьому технічні засоби збору та обробки інформації, працювати на персональному комп'ютері.
11	Здатність до аналізу та синтезу з використанням логічних аргументів та перевірених фактів.
12	Набуття гнучкості мислення, відкритого для застосування набутих економічних знань для вирішення стратегічних та поточних завдань розвитку банківських установ.
13	Здатність виконувати роботу у команді, зокрема здатність взаємодії із колегами та виконання обов'язкової роботи в установлені терміни.

8. Форми навчання

Лекції, семінарські заняття, самостійна робота (підготовка презентацій, рефератів, самостійно опрацювання додаткових питань за наведеним переліком літератури).

9. Методи оцінювання

Екзамен.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Відповідно до системи оцінювання знань студентів ДонНУЕТ, рівень сформованості компетентностей студента оцінюються у випадку проведення екзамену: на протязі семестру (50 балів) та при проведенні підсумкового контролю - екзамену (50 балів).

Оцінювання протягом семестру

№ теми практичного заняття	Вид роботи/бали					
	Тестові завдання	Задчі, завдання, кейси тощо	Обговорення теоретичних питань теми	Індивідуальне завдання	ПМК	Сума балів
Модуль 1						
Змістовий модуль 1						
Тема 1	-	-	1	-	-	2
Тема 2	-	-	1	-	-	2
Тема 3	-	-	1	-	-	2
Тема 4	-	-	1	-	-	2
Разом змістовий модуль 1	-	-	4	4	4	12
Змістовий модуль 2.						
Тема 5	-	1	1	-	-	3
Тема 6	-	1	1	-	-	3
Тема 7	-	1	1	-	-	3
Тема 8	-	1	1	-	-	3
Тема 9	-	1	1	-	-	3
Тема 10	-	1	1	-	-	3
Тема 11	-	1	1	-	-	3
Тема 12	-	1	1	-	-	3
Разом змістовий модуль 2	-	8	8	18	4	28
Разом	-	8	12	22	8	50

Оцінювання студентів при проведенні екзамену з використанням комп'ютерної програми «TESTXPRO»

Оцінка на підсумковому контролі складається з двох елементів: 0-40 балів - теоретична частина (тестування); 0-10 балів – практична частина (розрахункове завдання).

Набрані бали за виконання теоретичної та практичної частин сумуються. Сума складає загальну кількість балів, отриманих за екзамен.

Теоретична частина екзамену включає тестові завдання (40 тестових завдань).

Оцінювання тестових завдань (40 тестових завдань по 1 балу) проводиться на основі інформації, яку надає комп'ютер за результатами

тестування (кількість правильних відповідей). Правильна відповідь на одне тестове завдання оцінюється в один бал.

Загальне оцінювання теоретичної частини екзамену відбувається шляхом підбиття підсумку або сумування балів, які набрали студенти під час тестування.

Оцінювання результатів виконання практичної частини (1 розрахункове завдання на 10 балів) здійснюється відповідно до шкали оцінювання практичної частини.

Шкала оцінювання практичної частини

Сума балів	Критерії оцінювання
10	Завдання виконано у повному обсязі, відповідь обґрунтована, висновки і пропозиції аргументовані, розрахунки правильні, оформлення відповідає вимогам
7	Завдання виконано у повному обсязі, але допущено незначні неточності в розрахунках або оформленні, прийняті рішення недостатньо аргументовані
4	Завдання виконано не менше ніж на 70% при правильному оформленні або не менше ніж на 80%, якщо допущені незначні помилки в розрахунках чи оформленні
0-3	Завдання виконано менше ніж на 70%, допущені помилки в розрахунках чи оформленні, прийняте рішення не аргументовано

Оцінювання студентів при проведенні екзамену без використання комп'ютерної програми «TESTXPRO»

Оцінка на підсумковому контролі складається з двох елементів: 0-40 балів - теоретична частина (тестування); 0-10 балів – практична частина (розрахункове завдання).

Набрані бали за виконання теоретичної та практичної частин сумуються. Сума складає загальну кількість балів, отриманих за екзамен.

Теоретична частина екзамену включає тестові завдання (40 тестових завдань). Оцінювання тестових завдань (40 тестових завдань по 1 балу) проводиться на основі підрахунку кількості правильних тестів. Правильна відповідь на одне тестове завдання оцінюється в один бал.

Загальне оцінювання теоретичної частини екзамену відбувається шляхом підбиття підсумку або сумування балів, які набрали студенти під час тестування.

Оцінювання результатів виконання практичної частини (1 розрахункове завдання на 10 балів) здійснюється відповідно до шкали оцінювання практичної частини.

Шкала оцінювання практичної частини

Сума балів	Критерії оцінювання
10	Завдання виконано у повному обсязі, відповідь обґрунтована, висновки і пропозиції аргументовані, розрахунки правильні, оформлення відповідає вимогам
7	Завдання виконано у повному обсязі, але допущено незначні неточності в розрахунках або оформленні, прийняті рішення недостатньо аргументовані
4	Завдання виконано не менше ніж на 70% при правильному оформленні або не менше ніж на 80%, якщо допущені незначні помилки в розрахунках чи оформленні
0-3	Завдання виконано менше ніж на 70%, допущені помилки в розрахунках чи оформленні, прийняте рішення не аргументовано

Загальне оцінювання результатів вивчення дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами екзамену та за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

Оцінка

100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	
60-69	E	3, «задовільно»
59-30	FX	2, «незадовільно»
0-29	F	

11. Методичне забезпечення

1. Електронний конспект лекцій.
2. Методичні вказівки з вивчення дисципліни.
3. Комплекти індивідуальних завдань.
4. Навчальна та наукова література, нормативні документи.

12. Рекомендована література

Базова

1. Примостка Л.О. Управління банківськими ризиками: [навч. посіб.] / Л.О. Примостка та ін. – К.: КНЕУ, 2007. – 600 с.
2. Сало І.В. Фінансовий менеджмент банку: [навч. посіб.] / І.В. Сало, О.А. Криклій. - Суми: Університетська книга, 2007. - 313 с.
3. Табачук Г.П. Фінансовий облік у банках: [навч. посіб.] / Г.П. Табачук, О.М. Сарахман, Т.М. Бречко. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 424 с.
4. Вовчак О.Д. Аналіз доходів, витрат і прибутку банку [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://pidruchniki.com.ua>.
5. Криклій О.А. Банківський менеджмент: питання теорії та практики [монографія] / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак, О.М. Пожар та ін. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – 152 с.
6. Фролов С.М. Банківський менеджмент: конспект лекцій / С.М. Фролов, В.М.Олійник, М.А. Деркач. – Суми: Вид-во СумДУ, 2009.– Ч. 2. - 144с.
7. Ярошенко С.П. Управління залученням ресурсів банку з депозитних джерел: [монографія] / С.П. Ярошенко, І.В. Сало, О.В. Крухмаль, О.С. Кобичева. – Суми: Університетська книга, 2011. – 105 с.
8. Сокиринська І. Г. Журавльова Т.О. Фінансовий менеджмент у банку. Навчальний посібник./за ред. І.Г.Сокиринської, Т.О.Журавльової – Дніпропетровськ: Пороги, 2016. - 192 с.

Додаткова

9. Роуз П. Банковский менеджмент / П. Роуз; пер. с англ. – [2-е изд.]. – М.: Дело, 1997. – 768 с.
10. Кириченко О.А. Банківський менеджмент: [навч. посіб. для вищ. навч. закл.] / За ред. О.А. Кириченка, В.І. Міщенко – К.: Знання, 2005. – 831 с.
11. Васюренко О.В. Банківський менеджмент [навч. посіб.] / О.В. Васюренко – К.: Знання, 2004. – 324 с.
12. Головка А.Т. Система банківського менеджменту: [навч. посіб. для вищ. навч. закл.] / А.Т. Головка, В.І. Грушко, М.П. Денисенко – К.: Фірма «Інкос», 2004. – 480 с.
13. Криклій О.А. Управління прибутком банку: [монографія] / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак. – Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. - 136 с.
14. Любунь О.С. Фінансовий менеджмент у банку: [навч. посіб.] / О.С. Любунь, В.І. Грушко - К.: Слово, 2004. - 295 с.
15. Мещеряков А.А., Лисяк Л.В. Фінансовий менеджмент у банках: [навч. посіб.] – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 208 с.
16. Колодізев О.М. Фінансовий менеджмент у банку: концептуальні засади, методологія прийняття рішень у банківській сфері: [навч. посіб.] / О.М.
17. Колодізев, І.М. Чмутова, І.О. Губарева – Х.: ВД „ІНЖЕК”, 2004. – 408 с.
18. Сайт Верховної ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
19. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
20. Сайт банківської аналітики [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://>

www.bankografo.com.

21. Сайт економічних новин та інформації [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http:// www.economics.com.ua](http://www.economics.com.ua)

22. Про Національний банк України [Електронний ресурс]: Закон України № 679-XIV від 20.05.1999 р. – Режим доступу: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

23. Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс]: Закон України від 23.02.2006 р. №3480-IV. – Режим доступу: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

24. Сайт Національного банку України - Режим доступу: [http:// www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua).

25. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс]: Закон України № 2121-III від 7 грудня 2000 р. – Режим доступу: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

26. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс]: Постанова НБУ №368 від 28.08.2001 р. – Режим доступу: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)

27. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України [Електронний ресурс]: Постанова Правління НБУ №460 від 06.08.2009 р. – Режим доступу: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

28. Положення про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів [Електронний ресурс]: Постанова НБУ №306 від 08.09.2011 р. – Режим доступу: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

29. Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства [Електронний ресурс]: Постанова Правління НБУ №346 від 17.08.2012 р. - Режим доступу: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

30. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями [Електронний ресурс]: Постанова Правління НБУ №351 від 30.06.2016 р. – Режим доступу: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

31. Положення про регулювання НБУ ліквідності банків України [Електронний ресурс]: Постанова НБУ №259 від 06.05.2009 р. – Режим доступу: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

ЧАСТИНА 2

ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ/ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

На практичних заняття виносяться найсуттєвіші питання, насамперед методичні, які потребують обговорення і поглибленого з'ясування сутності. Важливим завданням практичних занять є розгляд методики розв'язання задач та аналізу виробничих ситуацій на конкретних матеріалах. Кожний студент самостійно розв'язує задачі та аналізує конкретні ситуації, приходячи на заняття з поетапними і підсумковими результатами (у письмовій формі). На практичних заняттях перевіряються результати розрахунків, їх обґрунтованість, аналізуються варіанти та приймається остаточне рішення. В процесі практичних занять здійснюється поточний контроль рівня знань студентів.

ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У БАНКУ

Семінар – розгорнута бесіда

План заняття

1. Мета, завдання, предмет дисципліни “Фінансовий менеджмент у банку”. Зв'язок дисципліни з іншими навчальними курсами.
2. Суть менеджменту як науки, об'єктивні основи управління. Основні елементи банківського менеджменту: об'єкти, суб'єкти та інструменти управління.
3. Основні функції банківського менеджменту: планування, організація, керівництво, облік, аналіз та контроль. Еволюція банківського менеджменту.
4. Основні підходи до трактування концепції банку: банк, як інвестиційний портфель; банк, як інформаційний процесор; банк, як специфічний бізнес з надання фінансових послуг.
5. Типи банківських установ. Функціональні особливості менеджменту у різних типах банків.
6. Фінансовий та організаційний менеджмент – основні напрями та завдання. Фінансовий менеджмент та його місце у системі управління банком. Мета фінансового менеджменту у банку. Основні завдання фінансового менеджменту у банку. Взаємовідносини менеджменту з власниками та вкладниками банку, а також з регулюючими органами.
7. Проблема “прибуток – ризик” та узагальнення підходів до її вирішення.
8. Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту. Структура банківського балансу та характеристика його складових.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність банківського менеджменту.
2. Охарактеризуйте функції банківського менеджменту.

3. Назвіть основні особливості банківського менеджменту.
4. Що є суб'єктом та об'єктом банківського менеджменту?
5. Що є основною метою банківського менеджменту?
6. Назвіть основні принципи банківського менеджменту.
7. Охарактеризуйте завдання банківського менеджменту.
8. На які блоки ділиться банківський менеджмент?
9. Охарактеризуйте основні напрямки фінансового менеджменту в банках.
10. Що є стратегічною метою фінансового менеджменту?
11. Охарактеризуйте основні напрямки організаційного менеджменту в банках.
12. Назвіть інструменти управління фінансами банку.
13. Які особливості мають об'єкти фінансового менеджменту в банку?
14. У чому полягає зміст основних функцій фінансового менеджменту в банку?
15. З яких основних елементів складається інструментарій фінансового менеджменту в банку?
16. Хто входить до складу суб'єктів фінансового менеджменту в банку?
17. Які основні функції виконують фінансові служби та менеджери під час управління фінансами банку?

ТЕМА 2. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Семінар – розгорнута бесіда

План заняття

1. Сутність стратегічного управління. Роль стратегічного управління в сучасній банківській практиці.
2. Стратегічний менеджмент та його місце в процесі управління банком.
3. Основні підходи та складові стратегічного управління.
4. Послідовність процесу стратегічного управління.
5. Ситуаційний аналіз у банку.
6. Зовнішній та внутрішній стратегічний аналіз. Аналіз SWOT.
7. Місія банку. Стратегічні цілі та завдання банку. Вимоги до стратегічного плану банку.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризувати мету й завдання стратегічного банківського менеджменту та операційного банківського менеджменту.
2. Як можна сформулювати стратегічну мету діяльності банку та критеріальну функцію, через яку ця мета формалізується?
3. Що визначає місія банку?
4. Що визначає стратегія банку?

ТЕМА 3. ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА БАНКУ

Семінар – розгорнута бесіда

План заняття

1. Задачі та принципи організації банківської діяльності.
2. Організаційна структура банку. Лінійні моделі організаційних структур банку.
3. Матричні моделі організаційних структур банку.
4. Причини та фактори зміни організаційної структури банків. Зміна організаційної структури банку.
5. Організація управління діяльністю підрозділами банку.

Питання для самоконтролю

1. Дайте стислу характеристику органам управління банком.
2. Назвіть особливості управління державним банком.
3. Назвіть вищий орган управління недержавним банком та охарактеризуйте його функції.
4. Визначте функції правління банку.
5. Які вимоги висуваються до складу правління банку?
6. Який орган здійснює контроль за діяльністю правління банку?
7. Назвіть головні завдання діяльності Ревізійної комісії.
8. Який орган здійснює загальне керівництво діяльністю банку в період між зборами засновників?
9. Назвіть функції Спостережної ради банку.
10. У чому полягає сутність функціональної департаменталізації?
11. Охарактеризуйте дивізійну департаменталізацію.
12. Назвіть основні функції підрозділу з ризик-менеджменту:
13. Які постійно діючі комітети для забезпечення додаткових заходів з метою управління ризиками створюють банки?
14. Охарактеризуйте функції Кредитного комітету банку.
15. В чому полягає призначення Комітету з питань управління активами та пасивами банку?
16. Назвіть основні напрямки діяльності Тарифного комітету.
17. Охарактеризуйте функціональне призначення служби внутрішнього аудиту.
18. Дайте визначення центру фінансової відповідальності банку.
19. Які види центрів фінансової відповідальності банку ви знаєте?
20. Назвіть підходи до виділення бізнес-напрямків в банку.

ТЕМА 4. СИСТЕМА ПЛАНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Семінар – розгорнута бесіда

План заняття

1. Види планування в банку. Оперативне планування: сутність та призначення. Компоненти оперативного плану.
2. Процес бюджетування у банку.
3. Етапи процесу планування в банку. Індивідуальні плани.
4. Проблеми застосування планування у вітчизняних банках.
5. Визначення цільових рівнів прибутковості банку за методикою декомпозиційного аналізу капіталу.
6. Формування доходної частини бюджету. Формування витратної частини бюджету. Коригування планових показників. Моніторинг виконання планів.

Питання для самоконтролю

1. Чим обумовлена необхідність планування банківської діяльності?
2. На які види поділяється банківське планування залежно від строків?
3. Назвіть рівні планування банківської діяльності.
4. Які дії необхідно зробити на етапі, що передує розробці бізнес-плану банку?
5. Яке значення має проведення SWOT-аналізу для розробки бізнес-плану банку?
6. Як формулюються цілі бізнес-плану банку?
7. У чому полягає сутність і зміст бізнес-плану банку?
8. Які складові містить у собі бізнес-план банку?
9. Опишіть порядок розробки й оцінки маркетингового бізнес-плану.
10. Які показники використовують для обліку руху коштів на рахунках клієнтів під час складання маркетингового плану?
11. Яку роль має визначення витрат на маркетинг і рекламу під час складання маркетингового плану?
12. Яка аналітична робота передує складанню виробничого плану банку?
13. Яку структуру має виробничий план банку?
14. Розкрийте зміст розділів виробничого плану банку.
15. Опишіть порядок розробки та оцінки виконання виробничого плану банку.
16. У чому полягає сутність фінансового планування в банку?
17. На основі яких документів розробляється комплексний фінансовий план банку?
18. Охарактеризуйте зміст та послідовність розробки комплексного фінансового плану в банку.
19. У чому полягає сутність й зміст бюджетування та прогнозування як складових фінансового планування.
20. Чим обумовлюється необхідність контролю за виконанням планів банку?

ТЕМА 5. УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ БАНКУ

Семінар з виконанням практичних задач

План заняття

1. Сутність та призначення власного капіталу банку. Функції банківського капіталу: оперативна, захисна, регулююча.
2. Склад та структура банківського капіталу. Методи оцінки вартості капіталу банку.
3. Проблема адекватності капіталу в контексті забезпечення фінансової стійкості банку. Методи визначення достатності капіталу.
4. Джерела зростання банківського капіталу.
5. Метод внутрішніх джерел поповнення капіталу. Дивідендна політика у банку. Провідні концепції дивідендної політики. Сучасні підходи до реалізації дивідендної політики у банківському менеджменті. Залишкова дивідендна політика. Політика регулярних дивідендних виплат та її різновиди.
6. Метод зовнішніх джерел поповнення капіталу: емісія простих та привілейованих акцій, випуск субординованих боргових зобов'язань, продаж і здавання в оренду активів. Доступність, переваги та недоліки різних джерел.
7. Процес планування потреби в капіталі. Оптимізація рівня капіталізації банку.
8. Розв'язування практичних завдань.

Питання для самоконтролю

1. Визначите поняття „капітал”.
2. Яку ключову роль грає капітал у забезпеченні управління банком?
3. Які взаємозв'язки капіталу та схильності до ризику в банківській діяльності?
4. Які види банківського капіталу використовуються в даний час?
5. Як оцінюється величина капіталу банку?
6. Яка різниця між вимірюванням капіталу банку за «загальноприйнятими принципами бухгалтерії» і за «регульованими принципами бухгалтерії»?
7. Охарактеризуйте способи визначення достатності банківського капіталу.
8. Чим виправдовується встановлення державою мінімальних стандартів банківського капіталу у протилежність наданню конкурентному ринку можливості визначення таких стандартів?
9. Які найбільш популярні фінансові показники використовуються в даний час регулюючими установами для оцінки адекватності банківського капіталу?
10. Охарактеризуйте склад капіталу першого рівня.
11. Охарактеризуйте склад капіталу другого рівня.
12. Охарактеризуйте склад капіталу третього рівня.
13. Які відмінності між капіталом 1, 2 і 3 рівнів?
14. Які зміни привнесла в регулювання банківського капіталу друга

Базельська угода?

15. Які можливі наслідки Базельської угоди для рішень банків щодо вибору активів?

16. Які додаткові показники використовуються для оцінки достатності капіталу банку?

17. Назвіть чотири етапи планування задоволення у довгострокових капітальних потреб банку.

18. Як впливає дивідендна політика на потребу банку в залученні додаткового капіталу?

19. Охарактеризуйте типи дивідендної політики банку.

20. Що таке темп зростання внутрішнього капіталу і чому цей показник важливий для управління банком?

21. Назвіть переваги і недоліки методу внутрішніх джерел поповнення капіталу.

22. Назвіть і охарактеризуйте основні типи дивідендної політики банку.

23. Які основні зовнішні джерела капіталу для банку?

24. Назвіть переваги і недоліки методу зовнішніх джерел поповнення капіталу.

25. Які чинники повинен брати до уваги менеджмент при виборі джерел капіталу?

Практичні завдання

Завдання 1. Регулятивний капітал банку становить 126870 тис. грн.

Активи банку характеризують такі дані (тис. грн.):

- банкноти та монети в касі банку – 6440;
- кошти на рахунках в НБУ – 8430;
- боргові цінні папери центральних органів виконавчої влади, що рефінансуються НБУ – 22000;
- кошти в інших банках за рейтингом «інвестиційний клас» – 45460;
- кредити клієнтів – 47700;
- основні засоби – 8880;
- зобов'язання банку за акцептами, аваліями – 4500;
- гарантії з кредитування – 1450.

Чи дотримується банк нормативних вимог НБУ щодо адекватності регулятивного капіталу Н2 та нормативу співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів Н3? Як вплине збільшення обсягів кредитування на 10% на достатність капіталу банку?

Завдання 2. Оцінити дотримання регіональним банком вимог законодавства щодо формування резервного капіталу у звітному році (табл. 1). Яких заходів слід уживати банку для забезпечення його фінансової стійкості?

Таблиця 1 – Формування резервного капіталу банку (тис. грн.)

№ п/п	Показники	Початок року	Кінець року
1	2	3	4
1.	Статутний капітал	100000	100000
2.	Регулятивний капітал	130000	135000
3.	Чистий прибуток	10000	15000
4.	Резервний капітал	3000	3500

Завдання 3. Дайте визначення термінам понятійного апарату:

1. Статутний капітал банку...
2. Регулятивний капітал банку...
3. Основний капітал (капітал 1 рівня)...
4. Додатковий капітал (капітал 2 рівня)...
5. Пасиви банку...
6. Банківський ризик...
7. Активи банку...
8. Групування активів за ризиком...
9. Норматив адекватності регулятивного капіталу...
10. Субординований капітал...

Завдання 4. Наведіть формули та дайте пояснення основним складовим цих формул (завдання виконати у виді таблиці).

Назва формули	Формула та характеристика її складових
1	2
1.Балансова вартість капіталу банку	
1. Ринкова вартість капіталу банку	
2. Норматив адекватності регулятивного капіталу	
3. Норматив співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів	

Завдання 5. Визначити суму чистого прибутку, що спрямований на капіталізацію банку, якщо банк як метод дивідендної політики використовує метод постійного розміру дивідендних виплат. Який тип має така дивідендна політика, як вона впливає на капіталізацію банку та стабільність дивідендних виплат? Вихідні дані наведені в табл. 2.

Таблиця 2 – Вихідні дані для оцінки методу постійного розміру дивідендних виплат

№ п/п	Показники	Періоди	
		попередній	звітний
1	2	3	4
1.	Категорія банку за рівнем капіталу	добре капіталізований	добре капіталізований
2.	Норматив адекватності регулятивного капіталу, %	17	18

1	2	3	4
3.	Капітал банку, тис. грн.	15000	16000
4.	Регулятивний капітал, тис. грн.	13500	15000
5.	Чистий прибуток, тис. грн.	750	800
6.	Направлено на виплату дивідендів, тис. грн.	300	300
7.	Випущено акцій, шт.	150000	150000

Завдання 6. Провести порівняльний аналіз впливу методу стабільного приросту дивідендів й методу постійного коефіцієнта виплат на рівень капіталізації та стабільність дивідендних виплат .

Використати такі вихідні дані:

- дані пп. 1, 2, 3, 4, 7 табл. 1 (Завдання 3);
- для методу стабільного приросту дивідендів: на виплату дивідендів в попередньому періоді спрямовано 300 тис. грн., коефіцієнт приросту дивідендних виплат у розрахунку на 1 акцію в звітному році складає 2%;
- для методу постійного коефіцієнта виплат: пропорція розподілу між прибутком, який споживається, та прибутком, що капіталізується, складає 1:5.

Завдання 7. Зареєстрований сплачений статутний капітал банку складає 18000 тис. грн., якій сформований за рахунок емісії звичайних та привілейованих акцій номінальною вартістю 1 грн. В обігу знаходиться 15 млн. звичайних акцій.

Банк планує розширити обсяги активних операцій та залучити із зовнішніх джерел 5000 тис. грн. При цьому сукупні доходи плануються на рівні 35 млн. грн., планові поточні витрати – на рівні 25 млн. грн.

Якій з трьох способів залучення капіталу буде найбільш привабливим для банку:

- емісія 5 млн. нових звичайних акцій номінальною вартістю 1 грн.;
- емісія 5 млн. привілейованих акцій номінальною вартістю 1 грн. зі ставкою дивіденду 10 %;
- випуск облігацій на умовах субординованого боргу зі купонною ставкою 11 %.

Чистий прибуток банку умовно розраховується як 25% від прибутку до оподаткування.

Завдання 8. Розмір капіталу комерційного банку становить 126 300 тис. грн. Активи банку наведені в таблиці 3.

1. Знайти нормативи Н1, Н2, Н3 за вимогами НБУ.

2. Якщо банк розширить свою кредитну діяльність і збільшить обсяг кредитування на 25% (крім кредитування центральних органів держуправління), то як це вплине на рівень достатності капіталу за інших рівних умов?

Таблиця 3 - Активи банку

	Назва активу	Сума, тис. грн.	Коефіцієнт ризику %	Активи, зважені за ризиком, тис. грн.
1	Банкноти та монети в касі.	88,2		
2	Дорожні чеки в касі банку.	18,6		
3	Корражунок в НБУ.	280,4		
4	Короткострокові депозити в НБУ.	28190		
5	Боргові цінні папери місцевих органів влади в портфелі банку на продаж.	32,0		
6	Коррахунки, які відкриті в інших банках.	4200		
7	Короткострокові кредити, які надані Центральному Уряду.	5200		
8	Довгострокові кредити, які надані місцевим органом виконавчої влади.	58400		
9	Акцепти, що надані банком.	1700		
10	Земля.	8400		
11	Підтверджені акредитиви, що надані банком.	6230		
12	Зобов'язання з кредитування, які надані банком.	2170		
	Усього	114909,2		

ТЕМА 6. УПРАВЛІННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМИ БАНКУ

Семінар з виконанням практичних задач

План заняття

1. Структура банківських ресурсів. Проблема формування оптимальної структури ресурсів банку. Фактори, що враховуються при залученні ресурсів. Формування оптимальної структури ресурсної бази.

2. Методи визначення витрат на залучення банківських ресурсів. Метод “середньозваженої процентної ставки”. Метод додаткових витрат: його переваги, недоліки та можливості застосування. Ефективна процентна ставка.

3. Цінові та нецінові методи управління залученими коштами (деPOSITними зобов'язаннями) банку, їх переваги та недоліки.

4. Особливості управління запозиченими коштами (недеPOSITними зобов'язаннями) банку. Характеристика основних недеPOSITних зобов'язань банку: особливості, доступність, вартість.

5. Чинники, що приймаються до уваги в процесі прийняття управлінського рішення щодо вибору джерел залучення коштів. Методи впливу на вартість ресурсів, залежність між рейтингом банку та відсотковою ставкою.

6. Розв'язування ситуаційних завдань, вирішення задач.

Питання для самоконтролю

1. Які основні види депозитних рахунків пропонують банки в даний час?

2. Що таке основні депозити і чому вони мають настільки важливе

значення сьогодні?

3. Як змінилася в останні роки структура депозитів банків?
4. Які наслідки мають змінення структури депозитів для управління і функціонування банків?
5. Які депозити є найменш цінними і найбільш цінними для банків?
6. Що включає система управління депозитним портфелем банку?
7. Що таке банківська стратегія трансформації і які види ризиків характерні для операцій з трансформації?
8. Як визначається коефіцієнт трансформації і яке його економічне значення?
9. Що таке стабільні депозити?
10. Які показники входять у систему оцінки стабільності депозитів?
11. Які методи використовують для залучення депозитних коштів банку?
12. У чому складається сутність цінних методів залучення депозитних коштів і яка область їхнього застосування в даний час?
13. У чому складається сутність нецінних методів залучення депозитних коштів і яка область їхнього застосування в даний час?
14. Що таке управління пасивами?
15. Які переваги і ризик приносить банку використання методу управління пасивами?
16. У яких фінансових ситуаціях для банку найбільш підходящим є використання міжбанківських коштів?
17. До яких недепозитних джерел формування коштів звертаються у даний час банки?
18. Які особливості має процес управління недепозитними ресурсами?
19. Що означає для банку розрив фондів?
20. Які фактори впливають на вибір того або іншого джерела недепозитних ресурсів?
21. Як визначається дійсна процентна ставка на джерела формування ресурсів банку?
22. Які показники визначають залежність банку від недепозитних джерел ресурсів?

Практичні завдання

Завдання 1. Залишки коштів на поточних рахунках юридичних осіб - 5900 тис. грн., на рахунках місцевих бюджетів – 415 тис. грн., на короткострокових депозитних рахунках юридичних осіб – 1050 тис. грн., короткострокові вклади населення складають 1200 тис. грн.

Середня ставка банку за строковими вкладками населення – 16%, за строковими депозитами юридичних осіб – 14 %, за коштами місцевих бюджетів – 8%. Проценти за поточними рахунками банк не сплачує.

Середня ставка за кредитами клієнтові на строк більше 3 місяців – 20%, від 3 до 6 місяців – 24%. Визначити реальну процентну ставку по залучених ресурсах банку. Прийняти рішення щодо ставки та напрямку розміщення залучених ресурсів.

Завдання 2. Інвестор вкладає 10000 грн. на 2 місяці до комерційного банку. Очікувані темпи економічного росту становлять 4,8 %, очікувані темпи інфляції – 7,5 %, ризик неповернення коштів – 4 %. Відсотки нараховуються 1 раз у місяць. Визначити базову депозитну ставку.

Завдання 3. Оцінити політику банку щодо розширення клієнтської бази за допомогою коефіцієнтів плинності, залучення клієнтів, закріплення та постійності клієнтів, використовуючи дані табл. 4.

Таблиця 4– Характеристика клієнтської бази банку

№ п/п	Показники	Попередній рік	Звітний рік
1	2	3	4
1.	Кількість клієнтів банку на початок періоду	2300	?
2.	Кількість відкритих рахунків юридичних та фізичних осіб	150	245
3.	Кількість закритих рахунків фізичних та юридичних осіб	63	47

Завдання 4. Оцінити стабільність ресурсної бази банку в попередньому та звітному році за допомогою показників динаміки та структури, використовуючи дані табл. 5.

Таблиця 5 – Характеристика ресурсної бази банку (тис. грн.)

№ п/п	Показники	Попередній рік	Звітний рік
1	2	3	4
1.	Депозити до запитання	24450	25730
2.	Строкові депозити	29950	28350
3.	Ощадні сертифікати та облігації	1500	1420
4.	Міжбанківські кредити отримані	8360	6500
5.	Капітал	1200	1350
6.	Усього		

Завдання 5. Використовуючи результати виконання Завдання 4 розробити пропозиції щодо оптимізації ресурсної бази банку з метою забезпечення її стабільності.

Завдання 6. Дайте визначення термінам понятійного апарату:

1. Зобов'язання банку...
2. Залучені кошти...
3. Депозитна політика банку...
4. Стратегія проникнення...
5. Стратегія розвитку...
6. Стратегія диверсифікації...
7. Інноваційна стратегія...
8. Процентна ставка...
9. Міжбанківський кредит...

ТЕМА 7. УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ І ПАСИВАМИ БАНКУ

Семінар з виконанням практичних задач

План заняття

1. Стратегії управління фінансовими потоками банку: управління банком через активи; управління банком через пасиви; інтегрований підхід до управління активами і пасивами. Переваги та недоліки кожної стратегії.
2. Мета та сутність процесу управління процентним ризиком банку.
3. Методи управління строками та обсягами активів і зобов'язань банку. Збалансований та незбалансований за строками підхід до управління активами і пасивами.
4. Основні положення геп-менеджменту. Залежність між зміною прибутку банку та коливаннями ринкових відсоткових ставок. Індекс відсоткового ризику як узагальнюючий показник ризику.
5. Метод кумулятивного гепу та використання індексу відсоткового ризику для контролю за рівнем ризику.
6. Стратегія фіксації спреду та управління гепом. Проблеми практичного застосування геп-менеджменту.
7. Управління процентним ризиком банку за допомогою дюрації. Метод імунізації балансу банку.
8. Управління валютною позицією банку: визначення, принципи, методи. Централізоване регулювання валютної позиції банків.
9. Залежність між зміною прибутку банку та коливанням валютних курсів. Метод структурного балансування валютних потоків. Метод зміни строків валютних платежів: випередження та відставання. Дисконтування платіжних вимог в іноземній валюті.
10. Розв'язування задач.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте еволюцію основних підходів до управління активами і пасивами банку.
2. У чому полягають сутність та особливості стратегії управління активами? Яку сферу застосування вона може мати?
3. Чому стратегія управління пасивами є найбільше розповсюдженою в Україні? У чому полягають її сутність й особливості?
4. У чому полягають переваги інтегрованого управління активами і пасивами банку у порівнянні з іншими підходами?
5. Які загальні методи можуть використовуватися у межах реалізації інтегрованого підходу до управління активами і пасивами банку?
6. Як обрана стратегія управління фінансами впливає на особливості застосування тих чи інших методів управління активами та пасивами банку?
7. Які спеціальні методи можуть застосовуватися під час реалізації стратегії мінімізації ризику?
8. За допомогою яких спеціальних методів може реалізовуватися стратегія максимізації прибутку?

9. Як можна управляти термінами активів і зобов'язань за допомогою показника чистого спреду? У чому полягає сутність та особливості методу структурного балансування?

10. У чому полягає сутність й особливості збалансованого та незбалансованого підходів до управління термінами активів і зобов'язань?

11. Чому показник гепу може використовуватися для управління обсягами активів і зобов'язань банку та є мірою процентного ризику банку?

12. У чому полягає основна мета та правила управління гепом?

13. Як можна використовувати модель гепу до управління відсотковим ризиком та прибутком банку?

14. Які переваги та обмеження має метод кумулятивного гепу?

15. Який економічний сенс має показник дюрації? Як можна розрахувати дюрацію цінного паперу, кредиту, активів, зобов'язань?

16. Що визначає показник нормалізованого дисбалансу (розриву) дюрацій НДД? Який вигляд має модель зміни вартості капіталу на основі показника НДД?

17. У чому полягають сутність та особливості методів імунізації балансу та управління розривом між дюраціями активів і зобов'язань? Які існують переваги та недоліки їх застосування у практиці банків?

18. Охарактеризуйте сутність і причини виникнення валютного ризику банку. Як НБУ регулює валютні ризики комерційних банків за допомогою нормативів валютного ризику?

19. Які стратегії та методи управління валютним ризиком застосовуються у банківській практиці?

20. У чому полягають переваги методів хеджування валютного ризику?

Практичні завдання

Завдання 1. Банк надав клієнту кредит на 120 днів у розмірі 1000000 грн. Які варіанти фінансування кредиту може обрати банк, використовуючи метод структурного балансування? Оцінити ступень ризику збалансованого або незбалансованого за строками підходів до управління активами та зобов'язаннями та їхній вплив на процентну маржу й прибуток банку. Дані щодо поточних та прогнозних ринкових ставок приведені в табл. 6.

Таблиця 6 – Поточні та прогнозовані ринкові процентні ставки

№ п/п	Показники	Термін, днів	Ставки за кредитом, %	Ставки за депозитом, %
1	2	3	4	5
1.	Поточні ринкові ставки	120	27	16
		90	25	14
		60	22	12
		30	20	10
2.	Прогноз ставки: через 30 днів через 60 днів через 90 днів	90	27	18
		60	25	16
		30	22	14

Завдання 2. Оцінити процентний ризик банку на основі показника гету, визначити вплив процентного ризику на зміну процентної маржі банку за таких умов:

а) ліміт індексу процентного ризику банку встановлено на рівні 15%; прогнозується ріст процентних ставок на 2%;

б) ліміт індексу процентного ризику банку встановлено на рівні 25%; прогнозується ріст процентних ставок на 5%;

в) ліміт індексу процентного ризику банку встановлено на рівні 15%; прогнозується зниження процентних ставок на 2%.

Вихідні дані (тис. грн.):

- активи: чутливі до зміни ставки – 750; нечутливі до зміни ставки – 230;

- пасиви: чутливі до зміни ставки – 620; нечутливі до зміни ставки – 360.

Фіксований період складає 3 місяці.

Завдання 3. Визначити дюрацію кредиту та виявити доцільність інвестування коштів банком.

Вихідні дані: сума кредиту – 19500 грн., який видано під ставку 25% річних на 6 місяців; ставка дисконтування становить 6% річних; термін окупності альтернативного варіанта вкладення коштів – 2,5 років.

Завдання 4. За допомогою методу дюрації оцінити процентний ризик, на який наражається банк у разі:

а) зростання процентних ставок на 3%;

б) зниження процентних ставок на 3%.

Як вплине на вартість капіталу банку зміна процентних ставок?

Вихідні дані приведені у табл. 7:

Таблиця 7 – Вихідні дані для оцінки процентного ризику банку

№ п/п	Показники балансу банку	Сума, тис. грн.	Процентна ставка, %	Термін, років
1	2	3	4	5
1.	Каса	10000	-	-
2.	Державні облигації однорічні	10000	18	1
3.	Кредити клієнтові	20000	20	0,5
4.	Міжбанківські кредити, надані	5000	10	0,25
5.	Всього активів	45000		
6.	Депозити до запитання	10000	3	-
7.	Депозити на 6 місяців	10000	20	0,5
8.	Депозити однорічні	10000	16	1
9.	Міжбанківські кредити, отримані	5000	22	0,25
10.	Капітал	10000		
11.	Всього пасивів	45000		

Завдання 5. Визначити валютну позицію банку за доларами та євро. Як вплине на прибуток банку підвищення курсу долару та зниження курсу євро?

Вихідні дані (тис. грн.):

- кредити надані: у доларах – 260, у євро – 200;

- вкладення в цінні папери: у доларах – 30, у євро – 100;

- депозити залучені: у доларах – 200, у євро – 170;
- МБК залучені: у доларах – 20, у євро – 80;
- регулятивний капітал банку - 220.

Завдання 6. За наведеними в таблиці даними оцінити коефіцієнт гепу та зробити висновок про рівень процентного ризику, який приймає на себе банк у звітному періоді:

Показники	Значення показників	
	минулий рік	звітний рік
1. Чутливі до змін процентної ставки активи, тис. грн.	698,10	1889,51
2. Чутливі до змін процентних ставок пасиви, тис. грн.	1138,47	3346,46
3. Коефіцієнт гепу	?	?
4. Рівень процентного доходу, коефіцієнт	0,2408	0,2092
5. Рівень процентних витрат, коефіцієнт	0,1319	0,1248
6. Сума чистого процентного доходу, тис. грн.	?	?

За результатами проведених розрахунків розробити рекомендації щодо зменшення рівня процентного ризику, якщо в майбутньому очікується подальше зниження процентних ставок.

У розрахунках враховувати наступне:

$K_g = \text{ЧА} : \text{ЧП}$, де:

K_g – коефіцієнт гепу;

ЧА - чутливі до змін процентної ставки активи (кредити, інвестиції і т.п.);

ЧП - чутливі до змін процентних ставок пасиви (депозити, міжбанківські кредити і т.п.).

Значення гепу:

- якщо $K_g = 1$, то геп є нульовим, а маржа банку стабільною, незалежно від коливань процентних ставок, процентний ризик - мінімальним, проте одержати підвищений прибуток внаслідок сприятливої зміни процентних ставок стає неможливим;

- якщо $K_g > 1$, то геп є додатним, а зі зростанням процентних ставок маржа зростатиме і, навпаки, у разі їхнього зниження маржа зменшуватиметься;

- якщо $K_g < 1$, то геп є від'ємним, а зі зростанням процентних ставок маржа зменшуватиметься, а з їх зниженням - збільшуватиметься.

Завдання 7. За наведеними в таблиці даними оцінити коефіцієнт гепу та зробити висновок про рівень процентного ризику, який приймає на себе банк у звітному періоді:

Показники	Значення показників	
	минулий рік	звітний рік
1. Чутливі до змін процентної ставки активи, тис. грн.	1646,74	9125,45
2. Чутливі до змін процентних ставок пасиви, тис. грн.	1429,23	8684,68
3. Коефіцієнт гепу	?	?
4. Рівень процентного доходу, коефіцієнт	0,1508	0,1123
5. Рівень процентних витрат, коефіцієнт	0,0682	0,0587
6. Сума чистого процентного доходу, тис. грн.	?	?

За результатами проведених розрахунків розробити рекомендації щодо зменшення рівня процентного ризику, якщо в майбутньому очікується подальше зниження процентних ставок.

Завдання 8. Використовуючи аналіз дюрації та нижченаведені дані, розрахуйте ризик зміни вартості капіталу банку, викликаний зміною ринкових процентних ставок.

Активи комерційного банку — 1 520 тис. грн.

Зобов'язання комерційного банку — 1380 тис. грн.

Середньозважені строки погашення активів — 3,2 року.

Середньозважені строки погашення пасивів — 2,5 року.

Ставка дисконтування була 12%, а за 2 роки зросла на 6 пунктів.

Для рішення задачі враховувати наступне:

Для розрахунку дюрації портфеля необхідно;

1) зважити строки погашення портфелів активів і пасивів за ринковою вартістю;

2) знайти суму всіх здобутих показників, яка становитиме середньозважений строк погашення портфеля в цілому.

$$D_a = D_z \times Z / A,$$

де D_a — зважений за вартістю надходжень строк погашення портфеля активів;

D_z — зважений за вартістю виплат строк погашення зобов'язань;

Z — загальний розмір (обсяг) портфеля зобов'язань;

A — загальний розмір (обсяг) портфеля активів.

При цьому загальне правило управління гепом залишається незмінним: за наявності додатного розриву між середньозваженими строками погашення портфеля активів і зобов'язань ($D_a > D_z$) вартість капіталу зростатиме в разі підвищення ставок на ринку і зменшуватиметься зі зниженням процентних ставок; якщо розрив між середньозваженими строками погашення портфелів від'ємний ($D_a < D_z$), то підвищення ставок призведе до скорочення капіталу, а їх зниження — до збільшення капіталу.

Завдання 9. Дайте визначення термінам понятійного апарату:

- Стратегія управління активами...
- Стратегія управління пасивами...
- Чистий спред...
- Геп-менеджмент...
- Метод структурного балансування...
- Модель управління гепом...
- Валютний ризик...
- Валютна позиція...
- Хеджування...
- Процентний ризик...

ТЕМА 8. УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ

Семінар з виконанням практичних задач

План заняття

1. Значення та роль кредитного портфелю в діяльності банків. Мета процесу управління кредитним портфелем.
2. Організаційна структура банківського кредитування.
3. Кредитна політика банку: роль, зміст та розробка. Методичне забезпечення процесу кредитування.
4. Управління доходністю кредитного портфелю. Чинники, що впливають на формування кредитних ставок.
5. Методи ціноутворення за кредитними угодами.
6. Кредитний ризик та основні причини його виникнення.
7. Методи управління кредитним ризиком на рівні окремої позички та на рівні кредитного портфелю банку.
8. Методи аналізу кредитоспроможності позичальника.
9. Структурування позики, документування та контроль як методи зниження кредитного ризику.
10. Диверсифікація та лімітування як методи управління ризиком кредитного портфелю банку.
11. Методика оцінювання якості кредитного портфелю. Формування резервів на відшкодування втрат за кредитними операціями банків.
12. Методи управління проблемними кредитами.
13. Розв'язування задач.

Питання для самоконтролю

1. Який склад має кредитний портфель банку?
2. У чому полягає головна мета управління кредитним портфелем банку?
3. Чим обумовлена необхідність регулювання рівня ризикованості кредитного портфеля з боку НБУ?
4. Які нормативи кредитного ризику встановлені НБУ для комерційних банків?
5. Як визначаються доходи банку від певної кредитної операції?
6. У чому полягають особливості визначення доходів банку від обліку векселів?
7. Які складові включають доходи банку від факторингових операцій?
8. Як визначається доход за кредитним портфелем банку?
9. Який узагальнюючий показник використовуються для оцінки рівня прибутковості кредитного портфеля?
10. Які чинники впливають на обсяг і структуру кредитного портфеля банку?
11. Які чинники впливають на рівень процентної ставки за кредитами?
12. Які основні методи встановлення ставки за кредитом використовуються у світовій практиці?
13. У чому полягає сутність методів «вартість-плюс», «базова ставка-

плюс», «надбавки», «аналізу прибутковості клієнтів»?

14. Які чинники викликають кредитний ризик комерційного банку?

15. У чому полягає сутність кредитної політики комерційного банку?

16. Які існують типи кредитної політики банку?

17. Які основні етапи містить у собі процес управління кредитним ризиком банку?

18. Які групи методів управління кредитним ризиком використовуються у банківській практиці?

19. У чому полягає сутність та особливість методів управління ризиком кредитного портфеля банку?

20. Які методи використовуються під час управління ризиком окремого кредиту?

21. За допомогою яких показників проводиться оцінка якості, прибутковості кредитного портфеля?

Практичні завдання

Завдання 1. На основі даних балансу регіонального КБ «Національний стандарт» оцінити виконання банком нормативів кредитного ризику Н7, Н8, Н9.

Клієнтами банку є: ПрАТ «Перспектива» (власник істотної участі); КБ «Фінанси»; ПАТ «Надія»; фізична особа Іванов (родич керівника КБ «Фінанси»).

Дані балансу КБ «Національний стандарт» (тис. грн.):

- регулятивний капітал: 556000, у тому числі статутний капітал - 128000;
- строкові депозити, які розміщені у КБ «Фінанси»: 12700;
- кредити, які надані КБ «Фінанси»: 22500;
- короткострокові кредити за внутрішніми торговельними операціями, які надані ПАТ «Надія»: 16500;
- рахунки ПАТ «Надія» за факторинговими операціями: 1200;
- кредити під платіжні картки, що надані фізичній особі: 1200;
- сумнівна заборгованість за кредитами, що надані КБ «Фінанси»: 12300;
- пролонгована заборгованість за кредитами, що надані ЗАТ «Перспектива»: 980;
- гарантії, надані КБ «Фінанси»: 4280;
- сумнівні гарантії, надані ПрАТ «Перспектива»: 3060;
- зобов'язання з кредитування, які надані ЗАТ «Перспектива»: 1246.

Які рішення мають бути прийняті банком у разі порушення нормативів?

Завдання 2. Кредитний портфель КБ «Кредитпромінвест» за станом на 01 квітня поточного року має такий склад:

- ПрАТ «Алмаз»: кредит на закупівлю товарів народного споживання на суму 250000 грн.; договір застави товарів за контрактом, 100 %; дата надання та погашення кредиту – з 10.01 по 15.06 поточного року; умови погашення основного боргу - по закінченні строку кредитного договору; умови сплати

процентів – щомісячно; дата останнього платежу – 15.02 поточного року;

- фізична особа Івахненко О.О.: кредит на індивідуальне житлове будівництво на суму 60000 грн.; застава транспортного засобу, 125%; дата надання та погашення позики – з 01.01 минулого року по 05.06 поточного року; умови погашення основного боргу – кожні шість місяців; умови сплати процентів – кожні шість місяців разом із сумою основного боргу; дата останнього платежу – 12.12 минулого року; непогашена сума позики – 16000 грн.

За результатами оцінки фінансового стану позичальники віднесені банком до наступних класів: ПрАТ «Алмаз» - Клас «2»; фізична особа Івахненко О.О. – Клас «А».

Які висновки можна зробити за результатами кредитного моніторингу за окремими кредитами та кредитного портфеля в цілому?

Завдання 3. Оцінити якість кредитного портфелю банку на кінець звітного року (тис. грн.):

- загальна сума кредитів – 21535;
- зважені класифіковані кредити – 3230;
- проблемні кредити – 4738,00;
- збиткові кредити (безнадійні) – 2331;
- капітал банку – 53000;
- резерв на покриття кредитних ризиків під нестандартну заборгованість - 4307.

Завдання 4. Оцінити доходність кредитного портфелю на основі наступних даних (тис. грн.):

- дохід від кредитних операцій – 566;
- середні активи – 2640;
- середні кредитні вкладення – 2359;
- витрати на залучення ресурсів – 380;
- усього доходів банку – 646;
- витрати кредитного відділу – 40;
- середня чисельність працівників кредитного відділу – 3.

Завдання 5. Використовуючи вихідні дані та результати виконання *Завдань 3 та 4*, оцінити ефективність управління кредитним портфелем банку. Безризикову процентну ставку у звітному році прийняти на рівні середньозваженої ставки міжбанківського кредитування КІАКР (значення умовні) – 6%.

Завдання 6. Станом на перше число місяця банк мав у складі активів 12000 тис. грн. заборгованості за позичками, з яких 42% — проблемні, а в складі останніх — 58% безнадійні позички. Усі безнадійні позички були надані під гарантію збанкрутілих банків. Прострочені позички виникли недавно, вони забезпечені заставою майна, яке не може бути реалізоване за раніше встановленими цінами у зв'язку з падінням попиту. За рахунок виручки від реалізації майна, що є заставою, може бути погашено лише 45% прострочених позичок.

Які заходи повинен здійснити банк для реструктуризації кредитного

портфеля і недопущення втрати платоспроможності та збитків?

Завдання 7. Дайте визначення термінам понятійного апарату:

1. Кредитний портфель...
2. Кредитний ризик...
3. Диверсифікація...
4. Концентрація...
5. Лімітування...
6. Резервування...
7. Сек'юритизація...
8. Структурування...
9. Кредитна політика...
10. Інсайдер...

ТЕМА 9. УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ

Семінар з виконанням практичних задач

План заняття

1. Банківський портфель цінних паперів: види фінансових інструментів, склад, функції. Фінансові та реальні інвестиції.
2. Класифікація вкладень комерційних банків у цінні папери.
3. Вибір банком мети управління портфелем цінних паперів. Стратегії формування портфелю цінних паперів.
4. Активна та пасивна інвестиційна політика банків. Типи банківських портфелів цінних паперів.
5. Аналіз співвідношення основних характеристик цінних паперів: дохідності та рівня ризику. Методи розрахунку очікуваної норми дохідності цінних паперів. Вплив норми оподаткування доходів від операцій з цінними паперами на їх дохідність.
6. Оцінювання ризиків, на які наражається інвестор в процесі придбання та зберігання цінних паперів.
7. Інвестиційні стратегії банку: політика “сходів”, політика короткострокового акценту, політика довгострокового акценту, політика “штанги”, політика процентних очікувань.
8. Управління інвестиційним горизонтом портфеля цінних паперів. Аналіз кривої дохідності.
9. Методи розрахунку середньозваженого строку погашення цінного паперу (дюрації). Дюрація як інструмент передбачення зміни ринкової ціни цінного паперу.
10. Розв'язування задач.

Питання для самоконтролю

1. Поняття, склад та функції портфеля цінних паперів банку.
2. Регулювання НБУ інвестиційної діяльності комерційних банків, нормативи інвестування.

3. Стратегії формування портфеля цінних паперів банку.
4. Типи банківських портфелів цінних паперів: активний та пасивний; портфель росту, портфель доходу, портфель ризикового капіталу, збалансований портфель, спеціалізований портфель.
5. Методи визначення дохідності окремих видів цінних паперів та портфеля цінних паперів.
6. Ризики портфеля цінних паперів: сутність, види, методи оцінки.
7. Оцінка ефективності управління портфелем цінних паперів банку.
8. Стратегії управління інвестиційним горизонтом портфеля цінних паперів: рівномірного розподілу, короткострокового акценту, довгострокового акценту, «штанги», відсоткових очікувань.
9. Використання кривої дохідності у процесі управління портфелем цінних паперів банку.
10. Використання дюрації у процесі управління портфелем цінних паперів банку.

Практичні завдання

Завдання 1. Оцінити доцільність придбання банком різних видів цінних паперів, якщо дохідність альтернативного розміщення коштів становить 15%:

- а) трирічної облигації з нульовим купоном номіналом 1000 грн., яка продається за ціною 850 грн.;
- б) трирічної облигації номіналом 1000 грн. зі щорічною виплатою купонної ставки 18 %, яка продається за ціною 900 грн.;
- в) привілейованих акцій за ціною 150 грн. та щорічною виплатою дивідендів 25 грн.

Завдання 2. Визначити дюрацію дворічної облигації з ринковою вартістю 870 грн., номіналом 1000 грн. і купоном 26 %, який виплачується щорічно, та кредиту на суму 10000 грн., який видано під ставку 25 % річних на 6 місяців. Ставка дисконтування становить 24 % річних. Обчислити дюрацію кредитно-інвестиційного портфеля банку та виявити доцільність інвестування коштів банком, якщо термін окупності альтернативного варіанта – 2,5 роки.

Завдання 3. Банк купив пакет купонних облигацій номінальною вартістю 1000 грн. на суму 100 000 грн. зі строком погашення через 2 роки з нарахуванням купонного доходу 1 раз у півріччя по ставці 18% річних. Ціна придбання пакету – 92 000 грн. Банк намагається держати облигації до погашення. Визначити суму очікуваного відшкодування за вкладеннями у облигації через 1 рік після їх придбання.

Завдання 4. Розрахувати очікувану норму доходності дворічної облигації номінальною вартістю 26 000 грн. зі щорічною виплатою доходу 21%, яка була придбана банком за ціною 20 000 грн.

Завдання 5. Дайте визначення термінам понятійного апарату:

1. Портфель цінних паперів...
2. Пасивні портфелі...
3. Активні портфелі...
4. Дисперсія...

5. Інвестиційний горизонт...
6. Дюрація...
7. Іпотечні цінні папери...
8. Деривативи...
9. Технократичний підхід...
10. Купонні облігації...

ТЕМА 10. УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКУ

Семінар з виконанням практичних задач

План заняття

1. Економічна сутність ліквідності в процесі управління банком.
2. Мета і завдання процесу управління ліквідними коштами.
3. Еволюція підходів до визначення банківської ліквідності. Теорія “комерційних позик”, “золоте банківське правило”, теорії осаду та переміщення.
4. Ліквідна позиція банку. Розрив у ліквідності та його види. Причини виникнення кризи з ліквідністю в банку.
5. Методи оцінки потреби банку в ліквідних засобах: методом джерел і використання коштів, метод структурування фондів.
6. Метод коефіцієнтів ліквідності.
7. Управління банківською ліквідністю на макрорівні. Нормативи ліквідності.
8. Управління ліквідною позицією через управління обов’язковими резервами.
9. Розв’язування задач.

Питання для самоконтролю

1. Що розуміють під поняттям «ліквідність банку»?
2. З яких причин у банків виникає попит на ліквідні кошти?
3. Які чинники впливають на формування пропозиції ліквідних коштів?
4. Від яких чинників залежить стан ліквідності банку?
5. У чому полягає суть проблеми банківської ліквідності?
6. У чому полягає мета та завдання управління ліквідністю банку?
7. Які нормативи ліквідності встановлені НБУ для комерційних банків?
8. Що має забезпечувати ефективна система управління ліквідністю в банку?
9. З яких підсистем складається система управління ліквідністю банку?
10. За якими параметрами слід оцінювати ефективність управління ліквідністю банку?
11. Які основні стратегії управління ліквідністю застосовуються в банківській практиці?
12. У чому полягає стратегія трансформації активів? За яких умов вона може застосовуватися вітчизняними банками?

13. Які переваги, вади та сферу застосування має стратегія запозичення ліквідності?

14. У чому полягають сутність та особливості стратегія збалансованого управління ліквідністю?

15. Як визначається потреба банку в ліквідних коштах й з чим пов'язана необхідність її визначення та оцінки?

16. Які методи використовуються для оцінювання потреби в ліквідних коштах?

17. Як визначається та що впливає на ліквідну позицію банку?

18. Як визначається грошова позиція банку та як вона впливає на прибутковість банку?

19. Який існує взаємозв'язок між ліквідною позицією банку та станом обов'язкових резервів банку? У чому полягає основна мета управління банком обов'язковими резервами?

20. У чому полягає ризиковий підхід до управління грошовою позицією?

Розв'язування задач

Завдання 1. Оцінити дотримання нормативів ліквідності у комерційному банку та запропонувати, при необхідності, заходи щодо підвищення рівня ліквідності. Вихідні дані на початок і кінець періоду, який аналізується (тис. грн.):

- активи банку: 16726; 22535;
- короткострокові активи: 9051; 10898;
- короткострокові активи зі строком погашення до 31 дня: 7907; 8078;
- кошти в касі та на кореспондентських рахунках: 6110; 4775;
- зобов'язання банку: 15669; 21778;
- короткострокові зобов'язання: 13357; 16221;
- короткострокові зобов'язання зі строком погашення до 31 дня: 9329; 10367;
- кошти на поточних та кореспондентських рахунках: 8758; 9761.

Завдання 2. Використовуючи дані та результати виконання *Завдання 1*, оцінити, як може вплинути на рівень ліквідності намір банку надати клієнтові короткостроковий кредит на суму 2000000 грн. у кінці періоду, який аналізується?

Завдання 3. На основі даних, приведених у *Завданні 1*, визначити грошову позицію банку. Оцінити політику банку щодо управління грошовою позицією. Під час розрахунку використовувати діючі норми обов'язкових резервів.

Завдання 4. Дайте визначення термінам понятійного апарату:

1. Ліквідність банку...
2. Стратегія управління ліквідністю...
3. Нормативи ліквідності...
4. Грошова позиція...
5. Розрив ліквідності...
6. Ліквідні кошти...

7. Ризик незбалансованої ліквідності...
8. Стратегія трансформації активів...
9. Стратегія запозичення ліквідності...
10. Метод фінансового пулу...

Завдання 5. Оцінити фактичну та майбутню ліквідну позицію банку на основі результатів аналізу реального та прогнозованого розриву ліквідності. Визначити розрив ліквідності на кожному фіксованому інтервалі, сукупний та загальний розрив за період, що аналізується, на основі даних табл. 8.

Таблиця 8 – Вихідні дані для аналізу фактичної та майбутньої ліквідної позиції банку

Показник	До 1 дня	1-7 днів	8-30 днів	1-3 місяць	3-6 місяць	Понад 6 місяць	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8
Активи	2340	4021	4923	4063	3688	3500	22535
Зобов'язання	1429	4675	5100	4200	3509	2865	21778
Прогноз вхідного потоку	453	213	594	350	620	249	2479
Прогноз вихідного потоку	608	365	1318	400	612	264	3567

ТЕМА 11. УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ БАНКУ

Семінар з виконанням практичних задач

План заняття

1. Поняття та сутність управління прибутковістю банку.
2. Система управління прибутком банку. Елементи системи управління прибутком банку.
3. Організація процесу управління прибутком банку.
4. Способи оцінки та регулювання рівня прибутку банку.
5. Управління прибутком банку на нижніх рівнях.
6. Управління рентабельністю окремих напрямів діяльності банку.
7. Управління рентабельністю банківського продукту.
8. Розв'язування задач.

Питання для самоконтролю

1. Чому банки повинні турбуватися про рівень прибутковості та ризику своїх операцій?
2. Які особи або групи осіб можуть бути зацікавлені в показниках прибутковості діяльності банку?
3. Що таке доходи банку і як вони класифікуються?
4. Що таке витрати банку і на які групи вони діляться?
5. Яка стратегія банку у напрямі економії витрат?
6. Які відносні показники використовуються для оцінки витрат банку?

7. Які чинники впливають на зміну величини процентних доходів банку?
8. Які чинники впливають на зміну величини процентних витрат банку?
9. Що таке прибутковість акціонерного капіталу і який аспект діяльності банку характеризує даний показник?
10. Що таке прибутковість активів і в чому важливість даного показника для банку?
11. Які показники використовуються для оцінки ефективності діяльності банку?
12. Чому в сучасних умовах банки звертають особливу увагу на чисту процентну і непроцентну маржу, на спред?
13. Яким чином визначається рентабельність діяльності банку?
14. Які чинники впливають на ціну акцій банку?
15. Які основні складові показника ROE і що оцінюється за допомогою кожної з них?
16. Охарактеризуйте фундаментальну залежність між ризикованістю і прибутковістю, з якою стикається менеджмент банку?
17. Які складові показника ROA і які аспекти діяльності банку вони характеризують?
18. Що таке фінансова міцність банку і яке значення даного показника в практиці фінансового менеджменту?

Практичні завдання

Завдання 1. Оцінити ефективність управління банком в звітному році за допомогою показників чистої процентної маржі, чистого спреду, рентабельності активів.

Вихідні дані (тис. грн.):

- доходи банку: процентні – 566, непроцентні – 80;
- витрати банку: процентні – 380, непроцентні – 220;
- середні залишки активів: процентних – 2359, робочих – 2520, неробочих – 120;
- середні залишки процентних пасивів – 2376.

Завдання 2. Використовуючи дані, приведені у *Завданні 1* встановити, як зміняться показники чистої процентної маржі, чистого спреду, рентабельності активів, якщо:

- процентні доходи банку зменшаться на 1%, непроцентні доходи зростуть на 2%;
- процентні витрати банку зростуть на 3%, непроцентні витрати зростуть на 2%;
- середні залишки процентних активів зростуть на 2%, робочих активів збільшаться на 1,5%, неробочих активів – на 3%;
- середні залишки процентних пасивів зростуть на 1%.

Які дії має здійснювати менеджер банку для підвищення ефективності діяльності банку?

Завдання 3. Чистий спред банку в попередньому році склав 1,5%, у звітному році він зменшився до 0,9%. Зробити висновок, чи ефективно банк

виконував функції фінансового посередника. Якщо ні, то окреслити можливі чинники, враховуючі сучасний стан у банківській сфері України, а також можливі дії з боку менеджерів для покращення економічної ситуації у банку.

Завдання 4. Оцінити ефективність управління банківськими ресурсами та коштами власників у банку за таких умов:

- а) ROA складає 1,2%, відношення активів до капіталу - 10:1;
- б) ROA складає 1,2%, відношення активів до капіталу - 15:1;
- в) ROA складає 1%, відношення активів до капіталу - 15:1.

Які дії має здійснювати менеджер банку для забезпечення ефективної діяльності банку?

Завдання 5. Капітал банку (власний капітал) в звітному році складає 38906 тис грн., чистий прибуток - 12450 тис. грн., середні активи – 372151 тис. грн.

Якого рівня рентабельності активів має досягти банк в наступному році, аби забезпечити збільшення рентабельності капіталу на 3%, якщо відношення капіталу до активів: а) не зміниться; б) складатиме 1:20?

Завдання 6. За даними балансу банку (табл.10) розрахувати показники прибутковості:

- 1) процентну маржу;
- 2) чистий спред;
- 3) чисту процентну маржу.

Таблиця 10 - Баланс банку

Активи			Пасиви		
Показник	Сума млн. грн.	Середня ставка, %	Показник	Сума, млн. грн.	Середня ставка, %
1	2	3	4	5	6
1. Кредити.	805	21	1. Строкові депозити.	156	20
2. Цінні папери.	247	24	2. Депозити та кредити інших банків.	467	15
3. Інші працюючі активи.	147	23	3. Кошти до запитання.	533	17
4. Непрацюючі активи.	184		4. Капітал.	227	
Усього	1383	-		1383	-

Завдання 7. Якого рівня прибутковості активів має досягти банк, аби забезпечити прибутковість капіталу на рівні 28%, якщо відношення акціонерного капіталу до активів становить:

- 1) 1:32;
- 2) 1:15 ?

Завдання 8. Перед менеджментом банку поставлене завдання підвищити показник прибутковості капіталу ROE до 20%. Банк має активи в розмірі 35 000 тис. грн., а капітал становить 2 800 тис. грн. Операційні витрати плануються в розмірі 640 тис. грн., податки - 205 тис. грн., непроцентні доходи 108 тис. грн. Знайти процентний дохід, який забезпечив би бажаний рівень прибутковості

капіталу.

ТЕМА 12. УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РИЗИКАМИ

Семінар з виконанням практичних задач

План заняття

1. Сутність та джерела виникнення ризиків. Ризик як економічна категорія. Ризики в банківській діяльності.
2. Проблеми класифікації банківських ризиків. Зовнішні (екзогенні) та внутрішні (ендогенні) ризики банку. Кількісні (квантифіковані) та якісні (неквантифіковані) ризики банку. Фінансові та функціональні ризики банку. Цінові та нецінові ризики банку. Портфельний ризик. Ринковий (системний) та власний (несистемний) ризики банку. Взаємозв'язок банківських ризиків.
3. Вплив ризиків на фінансові результати діяльності банку. Взаємозв'язок ризику та прибутку. Конфлікт завдань між необхідністю отримання достатнього доходу та мінімізацією ризиків. Передбачувані та не передбачувані збитки від реалізації банківських ризиків.
4. Мета та завдання управління ризиками. Принципи управління банківськими ризиками.
5. Показники оцінювання величини банківських ризиків. Стратегії управління ризиками.
6. Етапи процесу управління банківськими ризиками. Ідентифікація, оцінка, аналіз, прогнозування, організація, моніторинг, контроль банківських ризиків.
7. Розв'язування задач.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте суть банківських ризиків. В чому полягає їх особливість?
2. За якими критеріями класифікуються банківські ризики? Охарактеризуйте їх.
3. Назвіть ризики, притаманні банківським операціям, приведіть притаманні їм загрози.
4. Охарактеризуйте основні методи аналізу банківських ризиків.
5. Із врахуванням яких факторів доцільно застосовувати ризик-менеджменту банку той або інший метод аналізу ризиків?
6. Поясніть в чому полягає мета управління банківськими ризиками і з яких підсистем складається система управління. .
7. Охарактеризуйте моделі управління банком з позиції оптимізації взаємозв'язку «ризик-прибуток».

Практичні завдання

Завдання 1. Використовуючи наведені в таблиці дані, знайдіть активи та пасиви банку, чуттєві до зміни відсоткових ставок; гривневий ГЕП; ГЕП відношення; кумулятивний ГЕП; визначте по кожному періоду, коли чистий

процентний дохід банку буде скорочуватись, а коли зростати (чуттєвість банку по активам чи по пасивам).

Показник	Протягом одного місяця	Від одного до шести місяців	Від шести місяців до одного року	Понад один рік	Разом
Українські державні цінні папери	0	102 791	0	950 656	1 053 447
Заборгованість кредитних організацій	31 192 078	0	0	0	31 192 078
Заборгованість клієнтів	3 817 502	13 403 955	11 311 121	14 123 507	42 656 085
Інвестиційні вкладення банку	0	0	0	232 152	232 152
Заборгованість перед кредитними організаціями	7 898 975	0	0	1 420 632	9 319 608
Заборгованість перед клієнтами	45 751 457	3 110 000	4 579 000	294 000	53 734 458

Завдання 2. Проаналізувати рівень відсоткового ризику банку за даними таблиці. Граничний рівень відсоткового ризику встановлено на рівні 5%. Визначити як зміниться розмір прибутку банку, якщо відсоткові ставки протягом трьох місяців знизяться на два пункти.

У тис. грн.

Показник	До 31 дня	31–92 дні	92–365 днів	Від 365 днів	Всього
Вимоги, чутливі до зміни відсоткової ставки	48	225	452	210	935
Зобов'язання, чутливі до зміни відсоткової ставки	56	278	370	170	874
Величина GAP	-8	-53	82	40	61
Коефіцієнт GAP	0,86	0,81	1,22	1,24	1,07
Кумулятивний GAP	-8	-61	21	61	122
Індекс відсоткового ризику	0,86	6,52	2,25	5,52	13,05
Зміна відсоткової маржі ДП	0,16	1,22			

Розв'язування

1. Розрахуємо величину гепу у кожному часовому інтервалі за формулою:

$$GAP1 = 48 - 56 = -8 \text{ тис. грн.}$$

$$GAP2 = 225 - 278 = -53 \text{ тис. грн.}$$

$$GAP3 = 452 - 370 = 82 \text{ тис. грн.}$$

$$GAP1 = 210 - 170 = 40 \text{ тис. грн.}$$

$$GAP = 935 - 874 = 61 \text{ тис. грн.}$$

2. Визначаємо коефіцієнт гепу для кожного часового інтервалу:

$$kGAP1 = 48 : 56 = 0,86$$

$$kGAP2 = 225 : 278 = 0,81$$

$$kGAP3 = 452 : 370 = 1,22$$

$$kGAP4 = 210 : 170 = 1,24$$

$$kGAP = 935 : 874 = 1,07$$

3. Кумулятивний геп для інтервалу від 31 дня до 92 днів становить: $NGAP = -8 + (-53) = -61$ тис. грн. Аналогічно визначаємо для решти часових періодів.

4. Визначимо індекс відсоткового ризику для інтервалу від 31 дня до 92 днів за формулою:

Аналогічно визначаємо для решти часових періодів та заносимо в таблицю.

5. Величину зміни відсоткової маржі банку протягом відповідного періоду розрахуємо:

$$\Delta\Pi = -0,02 \times (-61) = 1,22 \text{ тис. грн.}$$

Завдання 3. Проаналізувати рівень відсоткового ризику банку за даними таблиці. Граничний рівень відсоткового ризику встановлено на рівні 5%. Визначити як зміниться розмір прибутку банку, якщо відсоткові ставки протягом шести місяців знизяться на два пункти.

У тис. грн.

Показник	До 31 дня	31-92 дні	92-365 днів	Від 365 днів	Всього
Вимоги чутливі до зміни відсоткової ставки	50	190	340	420	1000
Зобов'язання чутливі до зміни відсоткової ставки	60	150	320	405	935
Величина GAP					
Коефіцієнт GAP					
Кумулятивний GAP					
Індекс відсоткового ризику					

Завдання 4. Використовуючи GAP-аналіз та виходячи із нижченаведених даних, розрахуйте ризик зміни розміру капіталу банку, викликаний зміною ринкових процентних ставок.

Чутливі до зміни процентних ставок активи – 900 тис. грн.

Чутливі до зміни процентних ставок пасиви – 1000 тис. грн.

Процентна ставка по активних операціях – 15%.

Процентна ставка по пасивних операціях – 10%.

За аналізований період процентна ставка зросла на 5 пунктів.

Завдання 5. Розрахувати розмір прибутків або збитків банку у випадку зниження відсоткової ставки на 2 пункти протягом першого місяця.

Проаналізувати відповідність рівня відсоткового ризику банку граничному за даними таблиці, якщо граничний рівень відсоткового ризику встановлено у розмірі 6%.

У тис. грн.

Показник	До 31 дня	31–92 дні	92–365 днів	Від 365 днів	Всього
Вимоги, чутливі до зміни відсоткової ставки	50	180	410	390	1030
Зобов'язання, чутливі до зміни відсоткової ставки	120	100	380	350	950
Величина GAP					
Коефіцієнт GAP					
Кумулятивний GAP					
Індекс відсоткового ризику					

Завдання 6. Використовуючи аналіз дюрації та нижче наведені дані, розрахуйте ризик зміни вартості капіталу банку, викликаний зміною ринкових процентних ставок.

Активи комерційного банку – 500 тис. грн.

Пасиви комерційного банку – 300 тис. грн.

Середньозважені строки погашення активів – 3,2 року.

Середньозважені строки погашення пасивів – 2,5 року.

Ставка дисконтування була 13%, а за 2 роки зросла на 6 пунктів.

Завдання 7. Використовуючи аналіз дюрації та нижченаведені дані, розрахуйте ризик зміни вартості капіталу банку, викликаний зміною ринкових процентних ставок.

Активи комерційного банку – 1520 тис. грн.

Зобов'язання комерційного банку – 1380 тис. грн.

Середньозважені строки погашення активів – 3,2 року.

Середньозважені строки погашення пасивів – 2,5 року.

Ставка дисконтування була 12%, а за 2 роки зросла на 6 пунктів.

Для розрахунку дюрації портфеля необхідно:

1) зважити строки погашення портфельів активів і пасивів за ринковою вартістю;

2) знайти суму всіх здобутих показників, яка становитиме середньозважений строк погашення портфеля в цілому:

$$D_a = D_z \cdot Z / A,$$

де D_a – зважений за вартістю надходжень строк погашення портфеля активів;

D_z – зважений за вартістю виплат строк погашення зобов'язань;

Z – загальний розмір (обсяг) портфеля зобов'язань;

A – загальний розмір (обсяг) портфеля активів.

При цьому загальне правило управління гепом залишається незмінним:

– за наявності додатного розриву між середньозваженими строками погашення портфеля активів і зобов'язань ($D_a > D_z$) вартість капіталу зростатиме в разі підвищення ставок на ринку і зменшуватиметься зі

зниженням процентних ставок;

– якщо розрив між середньозваженими строками погашення портфелів від'ємний ($D_a < D_z$), то підвищення ставок призведе до скорочення капіталу, а їх зниження – до збільшення капіталу.

ЧАСТИНА 3

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студента – основний засіб оволодіння матеріалом дисципліни, засвоєння необхідних вмінь і навичок у час, вільний від обов’язкових навчальних занять. Вона здійснюється за допомогою навчальної, спеціальної літератури, текстів лекцій.

Специфічною формою самостійної роботи є виконання індивідуальних завдань – розв’язання задач, аналіз ситуацій, написання рефератів, аналітичних оглядів.

Призначенням самостійної роботи студентів, як і інших форм роботи, що використовуються у навчальному процесі, є поглиблення теоретичних знань студентів у розрізі дисципліни «Фінансовий менеджмент у банку», а також закріплення студентами практичних навичок.

Вдала організація самостійної роботи студентами сприятиме отриманню глибоких знань щодо навчального курсу і, відповідно, дозволить отримати досить високу оцінку на екзамені або успішно здати іспит.

Самостійно вивчати дисципліну можна або вдома, або в бібліотеці навчального закладу (за бажанням студента – в будь-якій іншій бібліотеці), з використанням методичних вказівок, підручників, навчальних посібників, наукових статей, словника економічних термінів тощо.

Вивчення кожної теми курсу, що пропонується робочою програмою для самостійного вивчення студентами, починається з ознайомлення з основними поняттями та термінами. Студент повинен достатньо глибоко зрозуміти їхню сутність, це є основою вивчення кожної теми курсу, а значить і дисципліни загалом. Добре, коли під час виконання цієї роботи студент занотовує в спеціальному зошиті для себе те, що вважає за необхідне.

Теоретичні знання студент самостійно набуває внаслідок докладного вивчення відповідних тем з використанням підручників і навчальних посібників. Дуже корисно перевірити глибину набутих знань, намагаючись відповісти на запитання, якими звичайно завершується кожна тема.

Навчальний матеріал, передбачений робочою програмою для самостійного засвоєння студентами, обов’язково в повному обсязі виноситься на підсумковий контроль поряд з тим, для вивчення якого передбачені аудиторні заняття.

Якісна самостійна робота студентів щодо засвоєння теоретичного та практичного матеріалу з дисципліни «Фінансовий менеджмент у банку» надасть змогу студентам, що навчаються за економічними спеціальностями, поповнити свій цінний багаж спеціальних знань, який у недалекому майбутньому обов’язково допоможе їм стати фахівцями високого рівню.

Контроль за самостійною роботою студентів здійснюється у вигляді обговорень, опитувань, розв’язання задач, перевірки та оцінювання домашніх

завдань (рефератів) студентів денної форми навчання, перевірки індивідуальних завдань (контрольної роботи) студентів-заочників, складання іспиту з дисципліни.

ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У БАНКУ

Завдання для самостійної роботи

1. Розкрийте сутність банківського менеджменту та надайте характеристику підходів, які застосовуються в банківському менеджменті
2. Визначить місце фінансового менеджменту банку та охарактеризуйте його підсистеми
3. Розкрийте функції фінансового менеджменту та розкрийте сутність механізму управління в банку

Теми рефератів та доповідей

1. Необхідність та особливості банківського менеджменту
2. Теоретичні та наукові основи банківського менеджменту
3. Зміст банківського менеджменту

Тестові завдання

1. Система управління фінансовими процесами, яка спрямована на оптимізацію управління фінансами банку, – це визначення:

- A. банківського менеджменту;
- B. фінансового менеджменту;
- C. об'єкта фінансового менеджменту;
- D. суб'єкта фінансового менеджменту

2. Пріоритетною метою управління фінансами банку є:

- A. максимізація доходів банку;
- B. мінімізація витрат банку;
- C. максимізація прибутку та рентабельності банку;
- D. максимізація ринкової вартості банку.

3. Основними ланками фінансового менеджменту в банку є:

A. фінансові потоки, капітал, зобов'язання, активи, комісійно-посередницькі операції, ліквідність, фінансові ризики, прибутковість та ефективність діяльності банку, рівень оподаткування банку;

B. облік, фінансове планування, фінансовий аналіз, регулювання, фінансовий контроль у банку;

C. об'єкти, суб'єкти, функції, інструментарій, інформаційна база фінансового менеджменту;

D. цілі банку, місія банку, стратегія управління фінансами, методи реалізації стратегії, модель фінансової діяльності банку, система показників прибутковості та ефективності діяльності, система показників оцінки ризиків

банку.

4. Які функції виконує фінансовий менеджмент у банку:

- A. розподільчу та контрольну;
- B. функції, як керуючої системи та функції, як керованої сфери управління;
- C. відтворювальну, розподільчу, контрольну;
- D. облік, фінансове планування, фінансовий аналіз, регулювання, фінансовий контроль.

5. Фінансовий менеджмент у банку спрямований на управління:

- A. фінансовими ресурсами банку;
- B. фінансовими процесами, що знаходяться у компетенції банку;
- C. фінансовими ресурсами і фінансовими відносинами в банку;
- D. усіма ресурсами банку.

6. Що з наведеного далі визначає мету фінансового менеджменту:

- A. забезпечення отримання прибутку в результаті діяльності банківської установи;
- B. довгострокова прибутковість, що досягається за рахунок портфельної стратегії та оптимізації капіталовкладень;
- C. забезпечення максимізації ринкової вартості банку;
- D. забезпечення максимального доходу (прибутку) власників банку в поточному та майбутньому періодах.

7. Механізм фінансового менеджменту - це:

- A. комплекс фінансових форм та методів управління процесом функціонування банку;
- B. комплекс економічних норм і методів управління процесом розвитку банку;
- C. система основних елементів, що регулюють процес реалізації управлінських рішень в галузі фінансової діяльності;
- D. сукупність економіко-організаційних та правових форм і методів управління фінансовою діяльністю банку.

8. До складу внутрішніх користувачів фінансової інформації належать:

- A. керівництво банку;
- B. члени наглядової ради банку;
- C. акціонери банку;
- D. всі відповіді вірні.

9. Система організаційного забезпечення фінансового менеджменту в банку визначає:

- A. правову форму функціонування підприємства;
- B. побудову фінансової служби;
- C. коло виконуємих банком операцій;
- D. всі відповіді правильні.

10. Які основні блоки інформації включає система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту в банку?

- A. бухгалтерський, статистичний, фінансовий, податковий, ціновий

блоки;

В. нормативно-інструктивний, довідковий;

С. фінансово-економічну інформацію, що формується на основі зовнішніх джерел інформації, та інформацію, що формується на основі внутрішніх джерел;

Д. облікову та звітну інформацію.

ТЕМА 2. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Завдання для самостійної роботи

1. Здійснити порівняння місій банків України, які мають бути виокремлені в такі групи: банки зі 100%-им капіталом, банки з іноземним капіталом, вітчизняні банки.

2. Проаналізувати стратегічні плани банків ВАТ «Ощадний банк України» та акціонерного комерційного інвестиційного банку «Церіх».

3. Здійснити SWOT – аналіз вітчизняного банку.

4. Сформувати місію, цілі, філософію та цінності новостворюваного банку.

Теми рефератів та доповідей

1. Основні категорії та поняття стратегічного управління в банку

2. Місія і стратегія банку

3. Процедура та рівні стратегічного управління в банку

4. Стратегічні рішення у діяльності банку та методи їх прийняття

5. Характеристика стратегічного контролю як елементу механізму стратегічного управління в банку

Тестові завдання

1. Місія банку – це:

А. стратегічна мета діяльності банку, що формалізується через критеріальну функцію;

В. сукупність способів для досягнення банком поставленої мети;

С. концепція існування і розвитку банку, його філософія й ідеологія;

Д. модель діяльності банку, що дозволяє кількісно описати фінансову структуру та фінансовий стан банку.

2. У практиці банків використовуються такі стратегії управління фінансами:

А. стратегія мінімізації прибутку;

В. стратегія мінімізації капіталу;

С. стратегія мінімізації доходів;

Д. стратегія максимізації прибутку.

3. Сутність можливих фінансових стратегій у банку складається у наступному:

- A. максимізація прибутку при рівні ризику не більш ніж допустимий;
- B. мінімізація прибутку при рівні ризику не більш ніж допустимий;
- C. максимізація ризику при рівні прибутку не більш ніж допустимий;
- D. мінімізація ризику при рівні прибутку не більш ніж допустимий.

4. Під стратегічною інформацією розуміють:

- A. дані про ресурсний потенціал банку.
- B. дані бухгалтерської та статистичної звітності.
- C. дані про стан внутрішнього і зовнішнього середовища.
- D. результати маркетингових досліджень та інформація з Інтернету.

5. SWOT-аналіз охоплює такі напрями дослідження:

- A. потенціал підприємства, політичні й соціальні загрози, слабкі сторони, можливості.
- B. потенційні внутрішні сили та зовнішні можливості, урядові обмеження, слабкі сторони.
- C. сильні та слабкі сторони банку, його можливості та загрози.
- D. компетенцію банку та його потенціал, можливості та загрози.

6. До етапів стратегічного управління не належить:

- A. аналіз ситуації та виявлення стратегічних проблем.
- B. визначення стратегічної мети.
- C. стратегічне планування діяльності.
- D. поточний контроль та оцінювання результатів діяльності за рік.

7. Стратегічні цілі банку не повинні визначати:

- A. ринкову позицію, якої банк прагне досягти;
- B. структуру банку, яка забезпечує синергічний ефект;
- C. конкурентну позицію, якої банк прагне досягти;
- D. цілі прибутковості, основні фінансові результати.

8. Головним завданням розроблення стратегії є:

- A. досягнення конкурентних переваг та рентабельності виробництва;
- B. зростання обсягів виробництва та розвитку продукції;
- C. досягнення перспективних цілей, забезпечення конкурентних переваг та конкурентної позиції підприємства;
- D. задоволення потреб споживачів.

9. Головним завданням бенчмаркінгу є:

- A. виявлення кращих (еталонних) результатів і засобів їх досягнення у конкурентів, а також вироблення і реалізація заходів щодо імплементації аналогічних підходів на власному підприємстві;
- B. виявлення позитивних і негативних результатів впровадження стратегії конкуренції на кращих підприємствах регіону;
- C. оцінювання успішних результатів діяльності підприємств-лідерів і аутсайдерів на основі принципів цільової конкуренції;
- D. впровадження сучасних управлінських технологій стратегічного аналізу в практику діяльності власного підприємства.

10. Наголос стратегії фокусування:

- A. продукт вироблено спеціально для Вас, і тому його використання задовольнить Ваші потреби найкраще;

- В. формування довгого продуктового ряду;
- С. пошук оптимальних витрат;
- Д. створення багатьох пунктів різноманітності.

ТЕМА 3. ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА БАНКУ

Завдання для самостійної роботи

1. Розкрити порядок створення та реєстрації банку.
2. Дослідити особливості реєстрації банків з іноземним капіталом та філій іноземних банків
3. Дослідити порядок реорганізації та ліквідації банку.
4. Дослідити порядок ліцензування банківської діяльності.

Теми рефератів та доповідей

1. Задачі та принципи організації банківської діяльності
2. Моделі організаційних структур банку та їх загальна характеристика
3. Лінійні моделі організаційних структур банку та їх характеристика
4. Матричні моделі організаційних структур банку
5. Зміна організаційної структури банку: причини, фактори та зміст
6. Організація управління діяльністю підрозділів банку

Тестові завдання

1. Комерційні банки в Україні можуть створюватися у формах:

- А. публічного акціонерного товариства;
- В. приватного акціонерного товариства;
- С. товариства з додатковою відповідальністю;
- Д. товариства з обмеженою відповідальністю.

2. Виконавчим органом як державного так і недержавного банків є:

- А. спостережна рада банку;
- В. загальні збори учасників банку;
- С. правління банку;
- Д. немає вірної відповіді.

3. Що слід розуміти під терміном управління?

- А. здійснення цілеспрямованого впливу на певний об'єкт з метою змінити його стан або поведінку у зв'язку зі зміною обставин;
- В. робота, що пов'язана з переробкою інформації;
- С. керівництво людьми;
- Д. керівництво людьми і технікою.

4. До складу основних органів управління банком входять:

- А. НБУ, філії, відділення, представництва;
- В. наглядова рада, управління, територіально відокремлені підрозділи, правління;

- C. загальні збори учасників, спостережна рада, правління банку;
- D. управління, департаменти, відділи, служби банку.

5. Управлінська структура недержавного банку України включає:

- A. виконавчий орган, контролюючий орган, спостережну раду;
- B. вищий орган управління, загальні збори акціонерів, контролюючий орган, спостережний орган;
- C. розмір банку, види операцій та масштаби їх здійснення, форму власності;
- D. вищий орган управління, виконавчий, контролюючий і спостережний органи.

6. Управлінська структура державного банку України включає:

- A. виконавчий орган, контролюючий орган;
- B. наглядову раду, правління, ревізійну комісію, збори учасників;
- C. наглядову раду, правління банку, ревізійну комісію;
- D. вищий та виконавчий органи управління, контролюючий і спостережний органи.

7. Оберіть характеристики, що відповідають централізованому підходу до управління банком:

- A. зменшення оперативності у прийнятті рішень на відповідних рівнях управління;
- B. можливість появи здорової внутрішньої конкуренції;
- C. спрощення процесу координації діяльності;
- D. всі відповіді вірні.

8. До різновидів організаційної структури управління банком не належить структура:

- A. дивізійна;
- B. корпусна;
- C. лінійно-штабна;
- D. матрична.

9. До адаптивних організаційних структур комерційних банків не відносять:

- A. проектні структури;
- B. матричні структури;
- C. консорціуми;
- D. конгломерати.

10. Організаційна структура управління підприємством, яка передбачає наявність функціональних підрозділів (штабів), що мають права керування і прийняття рішень, називається:

- A. лінійно-штабною;
- B. дивізійною;
- C. функціональною;
- D. лінійною.

ТЕМА 4. СИСТЕМА ПЛАНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Завдання для самостійної роботи

1. Планування на рівні окремих відділень та інших структурних підрозділів банку.
2. Стратегія планування клієнтів-корпорацій.
3. Умови успішного здійснення стратегічного планування.
4. Вимоги до системи планування та стратегічного плану.

Теми рефератів та доповідей

1. Сутність, методологічні принципи та функції планування діяльності банку
2. Види планування діяльності банку та їх характеристика
3. Характеристика стратегічного планування діяльності банку
4. Бізнес-планування як спосіб інтеграції стратегії та тактики банку
5. Фінансове планування діяльності банку: задачі, етапи та зміст

Тестові завдання

1. Необхідність планування діяльності банків в Україні на теперішній час обумовлена:

- А. зниженням рівня прибутковості активних операцій в умовах стабілізації грошового обігу;
- В. зниженням вартості ресурсів відносно ціни їхнього розміщення;
- С. послабленням державного регулювання банківської діяльності;
- Д. підвищенням рівня рентабельності банків у зв'язку з відсутністю системи інтегрованого управління їхніми активами і пасивами.

2. Особливість перспективного планування у вітчизняних банках на теперішній час полягає в тому, що воно, як правило, охоплює період:

- А. не більше 1 року;
- В. 1 - 3 роки;
- С. 3 – 5 роки;
- Д. понад 5 років.

3. Розрізняють такі рівні планування банківської діяльності:

- А. стратегічне, тактичне, оперативне;
- В. стратегічне, тактичне, функціонально-операційне;
- С. стратегічне, тактичне, технологічне;
- Д. рівень банку, рівень структурних підрозділів, функціонально-операційний рівень.

4. Бізнес-план банку – це:

- А. документ, що дозволяє оцінити сильні і слабкі сторони банку, його потенційні можливості і загрози;
- В. документ, який визначає дії банку щодо продажів і маркетингу;
- С. плановий документ, що відображає основні види діяльності банку;
- Д. плановий документ, що відображає процеси формування, розподілу,

перерозподілу і використання фінансових ресурсів банку.

5. До фінансових цілей бізнес-плану відносять:

- А. підвищення якості обслуговування клієнтів;
- В. приріст на певну величину в абсолютному і відносному вираженні процентних і комісійних доходів, прибутку банку;
- С. впровадження передових банківських технологій;
- Д. підвищення кваліфікації персоналу.

6. Складання маркетингового плану банку передбачає:

- А. складання плану фінансових результатів;
- В. аналіз позиції банку на міжбанківському ринку та визначення витрат на маркетинг і рекламу;
- С. розробка ресурсного плану;
- Д. аналіз діяльності банку в попередньому періоді.

7. Виробничий план банку включає такі розділи:

- А. маркетинговий план, організаційний план, фінансовий план;
- В. ресурсний план, кредитний план банку, планові доходи та витрати щодо операцій банку, план фінансових результатів.
- С. бюджет і план банківських операцій;
- Д. бюджет і розрахунок прогностичних показників діяльності банку, необхідний для оцінки дотримання банком нормативних вимог регулятивних органів і внутрішніх управлінських нормативів.

8. Комплексний фінансовий план банку розробляється на основі таких документів, попередньо погоджених між собою:

- А. маркетинговий план, виробничий план, організаційний план;
- В. план продажів і маркетингу, план дій щодо персоналу, план упровадження накреслених дій;
- С. ресурсний план, кредитний план банку, планові доходи та витрати щодо операцій банку, план фінансових результатів;
- Д. фінансова модель, план руху капіталу, план розробки й впровадження нових програм і проектів, план банківських операцій, бюджет і розрахунок прогностичних показників.

9. До складу прогностичних показників діяльності банку під час складання фінансового плану відносять:

- А. показники, які використовуються для обліку руху коштів на рахунках клієнтів;
- В. розрахунок системи внутрішніх показників платоспроможності, прогностичного балансу і звіту про фінансові результати, прогноз дотримання нормативів НБУ;
- С. планові суми надходжень банківських ресурсів, процентні ставки і сума витрат банку щодо залучення коштів;
- Д. прогноз прибутковості окремих видів комісійно-посередницьких операцій.

10. Бюджетування в банку — це:

- А. це планування процесів формування, розподілу, перерозподілу і використання фінансових ресурсів;

- В. процес планування майбутніх доходів і витрат банку в цілому і його структурних підрозділів, які в деталізованому вигляді можуть бути заплановані у вартісному вираженні;
- С. баланс ресурсів і вкладень банку з розбивкою за видами;
- Д. немає вірної відповіді.

ТЕМА 5. УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ БАНКУ

Завдання для самостійної роботи

1. Визначте проблеми капіталізації банківських установ України та здійсніть аналіз стану капіталізації банків в Україні.
2. Дослідіть світовий досвід поповнення капіталу банків.
3. Визначте місце та роль іноземного капіталу на банківському ринку України.

Теми рефератів та доповідей

1. Загальна характеристика управління пасивами банку
2. Власний капітал банку та міжнародні стандарти його достатності
3. Оцінка та аналіз достатності капіталу банку
4. Управління власним капіталом банку

Тестові завдання

1. Переваги способу зростання статутного капіталу банку шляхом збільшення номінальної вартості акцій для ПАТ полягають:

- А. можливість залучення нових акціонерів;
- В. не змінюється питома вага акціонерів та ступень їх контролю за АТ;
- С. зростають обсяги прибутку банку;
- Д. не має правильної відповіді.

2. Для забезпечення високої ринкової вартості акцій та формування позитивного іміджу серед потенційних інвесторів при додаткових емісіях акцій банку слід використовувати такий метод дивідендної політики:

- А. залишковий метод;
- В. метод постійного розміру виплат; метод постійного коефіцієнта виплат;
- С. метод постійної та змінної частини дивіденду;
- Д. метод стабільного приросту дивідендів.

3. Дивідендна політика банку безпосередньо впливає на:

- А. можливість залучення зовнішніх джерел поповнення капіталу;
- В. обсяг активних операцій;
- С. можливість реінвестування прибутку, ринкову вартість акцій;
- Д. рівень ризику банку.

4. Метод бухгалтерських процедур передбачає визначення розміру капіталу:

- A. на основі оцінки придбання або випуску активів і зобов'язань банку;
- B. на основі оцінки ринкової вартості активів і зобов'язань банку;
- C. за правилами, установленими регулюючими органами;
- D. на основі експертних оцінок.

5. Які дії має здійснювати менеджер банку для дотримання необхідного рівня доходності капіталу, якщо дохідність активів зменшилася:

- A. підвищити відношення зобов'язань до капіталу (прийняти більш високий ризик);
- B. знизити відношення зобов'язань до капіталу;
- C. надати більший обсяг кредитів;
- D. правильної відповіді не має.

6. Яке джерело поповнення власного капіталу банку є найбільш дорогим:

- A. емісія звичайних акцій;
- B. емісія привілейованих акцій;
- C. чистий прибуток;
- D. правильної відповіді немає.

7. Нормативний метод оцінки й регулювання достатності капіталу використовується з метою:

- A. оцінки і регулювання достатності капіталу з боку менеджерів банку через встановлення нормативів капіталу банків;
- B. оцінки і регулювання достатності капіталу з боку НБУ через встановлення нормативів капіталу банків;
- C. оцінки і регулювання достатності капіталу з боку менеджерів банку через встановлення системи коефіцієнтів, які визначаються самостійно банком або регулюючим органом та не мають обов'язкового характеру;
- D. оцінки і регулювання достатності капіталу з урахуванням конкретних ринкових умов, впливу зовнішніх і внутрішніх факторів.

8. Достатність банківського капіталу - це:

- A. можливість банку захистити інтереси своїх кредиторів і власників від незапланованих збитків, розмір яких залежить від обсягу ризиків, що виникають у результаті діяльності;
- B. можливість банку збільшувати доходи шляхом мінімізації витрат;
- C. можливість банку залучати додаткові інвестиції на розширення сфери діяльності;
- D. можливість банку нарощувати прибуток від операцій.

9. Існують такі методи визначення вартості капіталу банка:

- A. метод балансової вартості, нормативний, метод бухгалтерських процедур;
- B. метод ринкової вартості, метод експертних оцінок, метод бухгалтерських процедур;
- C. метод балансової вартості, метод ринкової вартості, метод бухгалтерських процедур;

D. нормативний, метод порівняльного аналізу (коефіцієнтний метод), метод експертних оцінок.

10. Основна мета управління капіталом банку полягає у наступному:

- A. створення і розвиток матеріально-технічної бази банку;
- B. формування статутного капіталу;
- C. залучення і підтримка достатнього розміру капіталу для забезпечення захисту від ризиків та розширення діяльності;
- D. формування фондів та резервів банку.

ТЕМА 6. УПРАВЛІННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМИ БАНКУ

Завдання для самостійної роботи

1. Визначте сутність та структуру ризиків залучення коштів банками.
2. Надайте характеристику та класифікацію депозитних рахунків вітчизняних банків.
3. Дослідіть досвід вітчизняних банків у запозиченні ресурсів.
4. Визначте основні закони України, які регулюють діяльність банків з формування ресурсної бази.
5. Визначте основні підходи до регулювання запозичення ресурсів банками в країнах ЄС.
6. Охарактеризуйте особливості державного регулювання ринків капіталу в економічно розвинених країнах.

Теми рефератів та доповідей

1. Склад залучених ресурсів банку, їх класифікація та фактори впливу на їх розмір
2. Організація управління залученими коштами банку
3. Методи та інструменти управління залученими коштами банку

Тестові завдання

1. Стабільність ресурсної бази банку буде вищою, коли:

- A. оборотність депозитних вкладень зростатиме;
- B. оборотність депозитних вкладень уповільнюватиметься;
- C. оборотність депозитів більша, ніж оборотність кредитів;
- D. швидкість оборотів депозитних вкладень не змінюється.

2. Кошти на умовах субординованого боргу залучаються на строк:

- A. не менше 5 років;
- B. до 10 років;
- C. не більше 5 років;
- D. на будь-який термін.

3. За якими показниками визначається оцінка депозитної політики комерційного банку:

- A. рейтингова оцінка капіталу банку;

- В. коефіцієнт використання депозитів;
- С. рівень осідання коштів;
- Д. мінімальний розмір статутного фонду.

4. Які фактори, що впливають на розмір відсоткової ставки, належать до зовнішніх:

- А. попит та пропозиція грошових коштів на ринку;
- В. розмір банку і ступінь його надійності;
- С. рівень ліквідності банку;
- Д. умови вкладів, що пропонуються банком

5. Потенціал розміщення облігаційного боргу банку залежить від:

- А. кредитного рейтингу банківської установи;
- В. кон'юнктури ринку цінних паперів;
- С. альтернативних джерел залучення капіталу;
- Д. немає вірної відповіді.

6. Основна мета управління емісією облігацій:

- А. оцінка власного кредитного рейтингу банку;
- В. визначення ефективних форм андеррайтингу;
- С. забезпечення залучення необхідного обсягу залучених коштів;
- Д. оцінка кредитного рейтингу конкурентів.

7. До цінових методів управління залученими коштами відносять:

- А. комплексне обслуговування, надання додаткових видів безкоштовних послуг;
- В. використання методів, які ґрунтуються на вивченні потреб клієнтів;
- С. застосування банками процентної ставки за депозитами як головного важеля в конкурентній боротьбі за вільні кошти;
- Д. розробка нових банківських продуктів, які пропонуються клієнтам.

8. Показник плинності клієнтів розраховується як:

- А. співвідношення середньої кількості закритих рахунків до середньої кількості рахунків за певний період;
- В. співвідношення середньої кількості відкритих рахунків до середньої кількості рахунків за певний період;
- С. співвідношення середньої кількості закритих рахунків фізичних осіб до середньої кількості рахунків за певний період;
- Д. немає вірної відповіді.

9. До особливостей запозичених коштів відносять:

- А. висока чутливість до зміни ринкових процентних ставок, гнучкість управління;
- В. низька чутливість до зміни ринкових процентних ставок;
- С. довгостроковий характер операцій;
- Д. низька вартість залучення коштів.

10. Зростання абсолютного обсягу залучених міжбанківських кредитів можна оцінити як:

- А. позитивну тенденцію;
- В. негативну тенденцію;
- С. не можна оцінити за абсолютним розміром;

D. має здійснюватися вищими темпами, ніж зростання обсягу міжбанківських кредитів розміщених.

ТЕМА 7. УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ І ПАСИВАМИ БАНКУ

Завдання для самостійної роботи

1. Вплив регулятивної функції НБУ на методи управління активами і пасивами.
2. Управління активами і пасивами банку як фактор забезпечення фінансової стійкості.

Теми рефератів та доповідей

1. Поняття та сутність управління активами та пасивами банку
2. Організаційна структура та функції підрозділів банку, що забезпечують управління його активами та пасивами
3. Управління ризиками в рамках управління активами та пасивами банку

Тестові завдання

1. У чому полягає інтегрований підхід до управління активами і пасивами банку?

A. банківські ресурси залучаються у загальний фонд коштів, рішення щодо розміщення коштів приймаються банками без урахування термінів, обсягів і вартості залучення ресурсів;

B. банківські ресурси залучаються з метою оптимізації обсягу й структури джерел коштів та мінімізації витрат на їх залучення

C. банківські ресурси залучаються з метою оптимізації обсягу й структури джерел коштів та мінімізації витрат на їх залучення, але без урахування ефективних напрямків їхнього розміщення;

D. банк здійснює скоординоване управління активами і пасивами, що дозволяє сформувати оптимальну структуру балансу, контролювати рівень ліквідності, ефективно управляти процентним ризиком та рівнем прибутковості банку.

2. Наявність відкритої валютної позиції у банку має привести до таких наслідків:

A. довга валютна позиція приносить прибутки у разі зниження курсу іноземної валюти і завдає збитків у разі його підвищення;

B. коротка валютна позиція приносить прибутки у разі підвищення курсу іноземної валюти і завдає збитків у разі зниження курсу;

C. довга валютна позиція приносить прибутки у разі підвищення курсу іноземної валюти і завдає збитків у разі його зниження;

D. немає вірної відповіді.

3. Імунізація балансу банку полягає:

A. у погодженому управлінні термінами активів і зобов'язань банку;

В. у погодженому управлінні активами і пасивами банку з метою досягнення показником гепу значення, що дорівнює 0;

С. у погодженому управлінні дюраціями активів і зобов'язань з тим, щоб розрив між дюраціями дорівнював 0;

Д. у підтриманні загальної закритої позиції банку під час управління активами і зобов'язаннями банку.

4. Загальне правило управління розривом між дюраціями активів і зобов'язань полягає у наступному:

А. за додатного розриву між дюраціями вартість капіталу зростатиме в разі підвищення ринкових відсоткових ставок і зменшуватиметься зі зниженням ставок;

В. за додатного розриву між дюраціями вартість капіталу зменшуватиметься в разі підвищення ринкових відсоткових ставок і зростатиме зі зниженням ставок;

С. за від'ємного розриву підвищення ставок призведе до збільшення капіталу, а їх зниження – до скорочення капіталу.

5. Позитивний геп має привести до:

А. збільшення відсоткової маржі та прибутку банку у разі зростання ринкових відсоткових ставок;

В. зменшення відсоткової маржі та прибутку банку у разі зростання ринкових ставок;

С. збільшення відсоткової маржі та прибутку банку у разі зниження ринкових ставок;

Д. немає вірної відповіді.

6. Від'ємний геп має привести до:

А. збільшення відсоткової маржі та прибутку банку у разі зростання ринкових відсоткових ставок;

В. зменшення відсоткової маржі та прибутку банку у разі зростання ринкових ставок;

С. зменшення відсоткової маржі та прибутку банку у разі зниження ринкових ставок;

Д. немає вірної відповіді.

7. Збалансований за строками підхід до управління активами та зобов'язаннями передбачає:

А. встановлення повної відповідності між термінами залучення та розміщення коштів;

В. що строки залучення коштів мають бути коротшими за строки їх розміщення за умови прогнозованого зниження відсоткових ставок на ринку;

С. що строки залучення коштів мають бути коротшими за строки їх розміщення, якщо прогнозується зростання ставок;

Д. немає вірної відповіді.

8. Незбалансований за строками підхід до управління активами та зобов'язаннями передбачає:

А. встановлення повної відповідності між термінами залучення та розміщення коштів;

В. що строки залучення коштів мають бути коротшими за строки їх розміщення за умови прогнозованого зниження відсоткових ставок на ринку;

С. що строки залучення коштів мають бути коротшими за строки їх розміщення, якщо прогнозується зростання ставок;

Д. немає вірної відповіді.

9. Які методи використовують при реалізації стратегії мінімізації ризиків:

А. незбалансований підхід до управління термінами активів та зобов'язань; управління гепом (позитивним та негативним), розривом дюрації;

В. підтримання відкритої валютної позиції;

С. підтримання закритої валютної позиції;

Д. немає вірної відповіді.

10. Які методи використовують при реалізації стратегії максимізації прибутку:

А. незбалансований підхід до управління термінами активів та зобов'язань; управління гепом (позитивним та негативним), розривом дюрації;

В. підтримання закритої валютної позиції;

С. збалансоване управління термінами активів та зобов'язань; імунізація балансу; фіксація спреду;

Д. немає вірної відповіді.

ТЕМА 8. УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати кредитний портфель і його якість на прикладі конкретного банку.

2. Розкрити сутність аналізу кредитоспроможності позичальників.

3. Прорахувати ефективність кредитної діяльності банку за допомогою системи показників на прикладі конкретного банку.

4. Дослідити вплив факторів на прибуток від кредитних операцій на прикладі конкретного банку.

5. Провести аналіз простроченої кредитної заборгованості та її вплив на діяльність банку на прикладі конкретного банку.

6. Пояснити поняття „пролонговані кредити” та провести їх аналіз на прикладі конкретного банку.

Теми рефератів та доповідей

1. Організація управління кредитом у банку.

2. Організація кредитування у банку та нагляду за кредитом.

3. Система та способи виявлення кредитних ризиків у діяльності банку, методи їх регулювання.

4. Робота банку з проблемними кредитами.

Тестові завдання

1. На рівні окремого кредиту кредитний ризик може виникати через:

- A. надмірну концентрацією кредитів в одному із секторів економіки;
- B. недосконалу структуру кредитного портфеля;
- C. надмірну диверсифікованість кредитів, що приводить до погіршення якості управління кредитним портфелем;
- D. неплатоспроможність позичальника, ризик ліквідності застави.

2. Яка послідовність управління кредитними ризиками в банку?

- A. мінімізація ризиків; ідентифікація ризиків; кількісне оцінювання ризиків; моніторинг ризиків;
- B. ідентифікація ризиків; кількісне оцінювання ризиків; мінімізація ризиків; моніторинг ризиків;
- C. моніторинг ризиків; ідентифікація ризиків; кількісне оцінювання ризиків; мінімізація ризиків;
- D. ідентифікація ризиків; мінімізація ризиків; кількісне оцінювання ризиків; моніторинг ризиків.

3. Рівень диверсифікації кредитних вкладень визначається за показниками:

- A. питомої ваги кредитних вкладень у загальних активах;
- B. максимального розміру одного кредиту одному позичальникові;
- C. питомої ваги кредитів, наданих у різні галузі;
- D. нормативу великих кредитних ризиків.

4. Причиною виникнення проблемної позички, що залежить від підприємства-позичальника, є:

- A. завищена оцінка вартості застави;
- B. погіршення економічної кон'юнктури;
- C. зниження якості продукції та обсягів її реалізації;
- D. зміни у податковому законодавстві.

5. Які положення суперечать діючим вимогам банківського законодавства України?

- A. банк зобов'язаний при наданні кредитів перевіряти кредитоспроможність позичальників та наявність забезпечення кредитів;
- B. банк зобов'язаний при наданні кредитів додержуватись встановлених Національним банком України вимог щодо концентрації ризиків;
- C. банк має право видавати бланкові кредити за умови додержання економічних нормативів;
- D. угоди, що укладаються банком з інсайдерами, можуть передбачати більш сприятливі умови, ніж угоди, що укладені з іншими особами.

6. Трансформація наданих банками кредитів у відповідне недепозитне джерело залучення ресурсів шляхом випуску цінних паперів власного боргу - це...

- A. метод продажу позичок;
- B. субординація позичок;
- C. сек'юритизація позичок;

D. вірна відповідь відсутня.

7. Власник істотної участі у банку вирішив взяти кредит у розмірі 640 млн. грн. Чи надасть банк йому кредит, якщо статутний капітал банку становить 530 млн. грн.?:

A. так;

B. ні, оскільки максимальна сума кредитів, наданих власнику істотної участі не може перевищувати 530 млн. грн.;

C. так, але лише з дозволу НБУ;

D. вірна відповідь відсутня.

8. Визначити складові аналізу та оцінки кредитного ризику:

A. аналіз доходності цінних паперів;

B. аналіз формування резерву на покриття можливих збитків;

C. робота банківської установи з проблемними кредитами;

D. всі відповіді вірні.

9. Часткова передача ризику контрагентам за окремими кредитними операціями — це:

A. страхування ризику;

B. розподіл ризику;

C. лімітування ризику;

D. диверсифікація ризику.

10. Форма впливу досвіду і кваліфікації менеджерів банку на обсяг і структуру його кредитного портфеля виявляється в тому, що:

A. перевага віддається кредитам з максимальним рівнем очікуваного доходу;

B. банк не повинний надавати кредити, які не можуть бути професійно оцінені;

C. при рівних рівнях прибутковості різних видів активів перевага віддається якнайменше ризиковим напрямом розміщення засобів;

D. відбувається кредитна спеціалізація банку на певних галузях економіки, видах кредитів і позичальників.

ТЕМА 9. УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ

Завдання для самостійної роботи

1. Здійснить аналіз руху індексів вітчизняних фондових майданчиків.
2. Проаналізуйте фондовий ринок України з метою визначення найбільш прийнятних об'єктів інвестування.

Теми рефератів та доповідей

1. Інвестиційна політика банківських установ. Види інвестиційної політики.
2. Класифікація та функції портфеля цінних паперів у банку.
3. Стратегії формування інвестиційного портфелю банку.
4. Методи визначення доходності та оцінки ризику інвестиційних

вкладень

5. Управління вкладеннями в асоційовані та дочірні компанії.

Тестові завдання

1. Які управлінські рішення має прийняти інвестор у разі, коли ринкова ціна цінного папера вища за його внутрішню вартість?

- A. такий інструмент в даний момент вигідно придбати;
- B. такий інструмент в даний момент вигідно продати;
- C. проведення операції придбання чи продажу такого інструменту недоцільно;
- D. немає вірної відповіді.

2. Для оцінки ризиковості та ефективності управління недиверсифікованим портфелем цінних паперів банку доцільно застосовувати такі коефіцієнти:

- A. бета-коефіцієнт портфеля цінних паперів;
- B. стандартне відхилення портфеля цінних паперів;
- C. коефіцієнт Шарпа;
- D. коефіцієнт Трейнора.

3. Якщо крива дохідності має значний додатний нахил, то менеджерів доцільно прийняти такі рішення:

- A. придбати короткострокові цінні папери та знижувати частку довгострокових інструментів;
- B. придбати довгострокові цінні папери;
- C. продавати цінні папери у портфелі банку у момент, коли з наближенням строків погашення їх ціни значно зростають, а дохідність знижується, а потім одразу реінвестувати надходження у цінні папери з вищими нормами дохідності;
- D. слід оцінити ризик незбалансованої ліквідності у разі придбання довгострокових цінних паперів.

4. Які управлінські рішення щодо портфеля цінних паперів має прийняти менеджер, коли точка дохідності цінного паперу лежить вище кривої дохідності?

- A. продавати такий інструмент або відмовитися від його придбання;
- B. придбати такий інструмент;
- C. придбати довгострокові цінні папери;
- D. уникати придбання довгострокових цінних паперів.

5. Які управлінські рішення має прийняти інвестор у разі, коли ринкова ціна цінного папера нижча за його внутрішню вартість?

- A. такий інструмент в даний момент вигідно придбати;
- B. такий інструмент в даний момент вигідно продати;
- C. проведення операції придбання чи продажу такого інструменту недоцільно;
- D. немає вірної відповіді.

6. Якщо крива дохідності має значний від'ємний нахил, то

менеджерові доцільно прийняти такі рішення:

- A. продавати короткострокові цінні папери та збільшувати частку довгострокових інструментів;
- B. придбати довгострокові цінні папери;
- C. продавати цінні папери у портфелі банку у момент, коли з наближенням строків погашення їх ціни значно зростають, а дохідність знижується, а потім одразу реінвестувати надходження у цінні папери з вищими нормами дохідності;
- D. слід оцінити ризик незбалансованої ліквідності у разі придбання довгострокових цінних паперів.

7. Які управлінські рішення щодо портфеля цінних паперів має прийняти менеджер, коли точка дохідності цінного паперу лежить нижче кривої дохідності?

- A. продавати такий інструмент або відмовитися від його придбання;
- B. придбати такий інструмент;
- C. придбати довгострокові цінні папери;
- D. уникати придбання довгострокових цінних паперів.

8. Вкажіть послідовність основних етапів управління фінансовими інвестиціями:

- A. формування основних напрямків інвестиційної політики, постановка цілей інвестування, вибір портфельної стратегії, оцінка ефективності інвестицій, вибір активів, що будуть включені до портфеля;
- B. постановка цілей інвестування, формування основних напрямків інвестиційної політики, вибір портфельної стратегії, вибір активів, що будуть включені до портфеля, оцінка ефективності інвестицій;
- C. оцінка ефективності інвестицій, вибір активів, що будуть включені до портфеля, вибір портфельної стратегії, формування основних напрямків інвестиційної політики, постановка цілей інвестування;
- D. немає вірної відповіді.

9. Якщо метою інвестування коштів в цінні папери є контроль над компанією, до якого типу інвестора належить банк?

- A. стратегічного;
- B. консервативного;
- C. агресивного;
- D. немає вірної відповіді.

10. Для захисту портфеля цінних паперів від зниження дохідності внаслідок зміни відсоткових ставок на ринку необхідно, щоб:

- A. плановий інвестиційний горизонт портфеля цінних паперів був вищий, ніж дюрація портфеля;
- B. плановий інвестиційний горизонт портфеля цінних паперів був нижчий, ніж дюрація портфеля;
- C. плановий інвестиційний горизонт портфеля цінних паперів був рівний дюрації портфеля;
- D. немає вірної відповіді.

ТЕМА 10. УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКУ

Завдання для самостійної роботи

1. Дослідити джерела формування та напрямки використання ліквідних коштів на прикладі конкретного банку.
2. Розрахувати нормативи ліквідності конкретного банку та зробити висновок.
3. Проаналізувати якість та структуру портфеля активів банків України за період з 2007-2017 роки.
4. Дослідити структуру та стабільність ресурсної бази конкретного банку.
5. Провести аналіз динаміки та структури пасивів українських банків за період з 2007-2017 роки.
6. Прорахувати потреби комерційного банку в ліквідних коштах на прикладі конкретного банку.

Теми рефератів та доповідей

1. Управління ліквідністю банку: необхідність та загальна характеристика.
2. Характеристика системи централізованого управління ліквідністю банку.
3. Характеристика системи децентралізованого управління ліквідністю банку.
4. Управління ліквідністю банку на основі економічних нормативів.
5. Механізм управління ліквідністю банку на основі грошових потоків.

Тестові завдання

1. Для захисту портфеля цінних паперів від зниження дохідності внаслідок зміни відсоткових ставок на ринку необхідно, щоб:

- A. плановий інвестиційний горизонт портфеля цінних паперів був вищий, ніж дюрація портфеля;
- B. плановий інвестиційний горизонт портфеля цінних паперів був нижчий, ніж дюрація портфеля;
- C. плановий інвестиційний горизонт портфеля цінних паперів був рівний дюрації портфеля;
- D. немає вірної відповіді.

2. Потреба у ліквідних коштах у банку (попит) підвищується у разі :

- A. надходження кредитних заявок, покупки цінних паперів;
- B. залучення депозитів клієнтів та запозичення коштів на грошовому ринку, випуску банком депозитних сертифікатів та облігацій;
- C. настання строків погашення зобов'язань за одержаними банком позиками і термінів платежів до бюджету, зняття клієнтами коштів зі своїх рахунків, виплати дивідендів акціонерам банку;

D. немає вірної відповіді.

3. Пропозиція ліквідних коштів виникає у разі:

A. надходження кредитних заявок, покупки цінних паперів;

B. залучення депозитів клієнтів та запозичення коштів на грошовому ринку, випуску банком депозитних сертифікатів та облігацій;

C. настання строків погашення зобов'язань за одержаними банком позиками і термінів платежів до бюджету, зняття клієнтами коштів зі своїх рахунків, виплати дивідендів акціонерам банку;

D. немає вірної відповіді.

4. Визначити сутність застосування стратегії збалансованого управління ліквідністю банку:

A. полягає в нагромадженні високоліквідних активів, які повністю забезпечують потреби ліквідності банку;

B. полягає в запозиченні грошових коштів у кількості, достатній для повного покриття потреб ліквідності;

C. частина попиту на ліквідні кошти задовольняється за рахунок нагромадження високоліквідних активів, решта – за допомогою запозичення коштів;

D. немає вірної відповіді.

5. Визначити обмеження щодо застосування стратегії збалансованого управління ліквідністю банку:

A. найбільше часто використовується невеликими банками, які не мають широких можливостей запозичення коштів та доступу на грошові ринки;

B. для вітчизняних банків, які працюють на ринках, що розвиваються, можливість її застосування є обмеженою;

C. існують обмеження щодо доступу до джерел поповнення ліквідних коштів для банків, які працюють на ринках, що розвиваються; є складною та пред'являє високі вимоги до кваліфікації банківського персоналу;

D. немає вірної відповіді.

6. У якому разі під час визначення потреби у ліквідних коштах доцільно застосовувати метод фондowego пулу ?

A. в умовах слаборозвиненого банківського сектору; органами банківського нагляду - для контролю за підтриманням певного рівню ліквідності банківської системи та її динамікою; менеджментом банку - для оцінювання потреби у ліквідних коштах й стану ліквідності, ризику незбалансованої ліквідності з урахуванням специфіки операцій конкретного банку;

B. є обґрунтованим у ситуації, коли банк використовує принципово різні джерела залучення коштів та виникає необхідність у встановленні відповідності між конкретними видами джерел та напрямками використання ресурсів;

C. коли ресурсна база банку достатньо однорідна, а можливості використання недепозитних джерел поповнення ліквідних коштів обмежені;

D. немає вірної відповіді.

7. У якому разі під час визначення потреби у ліквідних коштах

доцільно застосовувати метод структурування фондів ?

А. в умовах слаборозвиненого банківського сектору; органами банківського нагляду - для контролю за підтриманням певного рівню ліквідності банківської системи та її динамікою; менеджментом банку - для оцінювання потреби у ліквідних коштах й стану ліквідності, ризику незбалансованої ліквідності з урахуванням специфіки операцій конкретного банку;

В. є обґрунтованим у ситуації, коли банк використовує принципово різні джерела залучення коштів та виникає необхідність у встановленні відповідності між конкретними видами джерел та напрямками використання ресурсів;

С. коли ресурсна база банку достатньо однорідна, а можливості використання недепозитних джерел поповнення ліквідних коштів обмежені;

Д. немає вірної відповіді.

8. У якому разі під час визначення потреби у ліквідних коштах доцільно застосовувати метод показників ліквідності?

А. в умовах слаборозвиненого банківського сектору; органами банківського нагляду - для контролю за підтриманням певного рівню ліквідності банківської системи та її динамікою; менеджментом банку - для оцінювання потреби у ліквідних коштах й стану ліквідності, ризику незбалансованої ліквідності з урахуванням специфіки операцій конкретного банку;

В. є обґрунтованим у ситуації, коли банк використовує принципово різні джерела залучення коштів та виникає необхідність у встановленні відповідності між конкретними видами джерел та напрямками використання ресурсів;

С. коли ресурсна база банку достатньо однорідна, а можливості використання недепозитних джерел поповнення ліквідних коштів обмежені;

Д. немає вірної відповіді.

9. Від`ємний розрив ліквідності викликає необхідність:

А. залучення додаткових джерел незалежно від їх строків та вартості;

В. пошуку найдешевших та найдоступніших джерел поповнення ліквідних коштів;

С. швидкого інвестування коштів в доходні активи;

Д. немає вірної відповіді.

10. Перевагою використання системи обов`язкового резервування як інструменту регулювання ліквідності є:

А. вилучення значної частини кредитних ресурсів з банківського та виробничого сектору;

В. втрата можливості банку щодо одержання доходів, збільшення вартості ресурсів;

С. підвищення вартості банківських послуг;

Д. зниження загального ризику банківської системи та підтримання сукупної банківської ліквідності.

11. Ризиковий підхід до управління грошовою позицією банку полягає у:

А. підтримуванні грошової позиції на рівні, який забезпечує створення мінімальних обов'язкових резервів та страхових резервів на випадок кризових ситуацій;

В. пошуку найдешевших та найдоступніших джерел поповнення ліквідних коштів;

С. підтримуванні грошової позиції на рівні, який забезпечує виконання мінімальних резервних вимог та запобігає виникненню надлишків та дефіциту обов'язкових резервів;

Д. правильної відповіді немає.

ТЕМА 11. УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ БАНКУ

Завдання для самостійної роботи

1. Провести загальний та факторний аналіз прибутку на прикладі конкретного банку, зробити висновки.

2. Визначити оцінку ефективної діяльності та факторний аналіз норми прибутку на капітал банку.

3. Проаналізувати фінансову міцність банку за доходом і прибутком.

4. Провести аналіз рентабельності конкретного банку та зробити висновки.

5. Пояснити та проаналізувати прибутковість окремих банківських продуктів, клієнтів та ринків.

Теми рефератів та доповідей

1. Управління прибутком банку: загальна характеристика, елементи системи управління та організація процесу управління.

2. Способи оцінки та регулювання рівня прибутку банку.

3. Управління прибутком банку на нижніх рівнях (управління рентабельністю окремих напрямків діяльності банку, управління рентабельністю банківського продукту).

Тестові завдання

1. Розмір річного, щоквартального, щомісячного і щоденного операційного прибутку банку, що забезпечує не тільки покриття всіх витрат, а й необхідне зростання величини капіталу банку, це -:

А. достатня операційна маржа;

В. чистий процентний дохід;

С. чистий комісійний дохід;

Д. чистий спред.

2. Інтегральним показником прибутковості та ефективності є:

А. ліквідність;

В. платоспроможність;

С. рентабельність;

D. рівень ділової активності.

3. Чистий спред визначає:

A. різницю між величинами активів і зобов'язань банку, чутливих до зміни процентних ставок, у кожному зафіксованому інтервалі, що дозволяє управляти обсягами активів і зобов'язань, але без урахування фактору часу;

B. співвідношення між активами і зобов'язаннями банку, чутливих до зміни процентних ставок, протягом періоду спостереження з урахуванням фактора часу;

C. різницю між вартістю розміщення і вартістю залучення банківських ресурсів;

D. середньозважений термін погашення фінансового інструмента (активів, зобов'язань).

4. Які з наведених доходів відносять до доходів банку:

A. доходи, отримані в результаті інвестиційної та підприємницької діяльності;

B. доходи, отримані в результаті фінансової та виробничої діяльності;

C. доходи, отримані в результаті операційної, фінансової та страхової діяльності;

D. доходи, отримані в результаті операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

5. Яких заходів може вжити менеджмент банку для забезпечення зростання чистого прибутку, якщо можливості підвищення чистого спреду вичерпались або виявлено тенденції до його зниження:

A. збільшити обсяг кредитно-інвестиційних операцій за рахунок адекватного нарощування ресурсної бази;

B. реалізувати заходи, спрямовані на зниження процентних витрат банку;

C. розширити спектр і збільшити обсяги торгових і комісійних операцій;

D. правильні відповіді A) і B).

6. Аналіз показників рентабельності банку включає:

A. аналіз співвідношення величини чистого прибутку і власного капіталу банку або статутного фонду;

B. аналіз співвідношення величини чистого прибутку і активів банку, а також чистого прибутку і витрат банку;

C. аналіз співвідношення чистого прибутку і витрат банку, а також чистого прибутку і дебіторської або кредиторської заборгованості;

D. правильні відповіді A) і B).

7. Які спеціальні методи використовують при реалізації стратегії мінімізації ризику?

A. підтримання відкритої валютної позиції;

B. збалансоване управління термінами активів та зобов'язань; фіксація спреду; імунізація балансу; підтримання закритої валютної позиції;

C. незбалансований підхід до управління термінами активів та зобов'язань; управління гепом (позитивним та негативним), розривом дюрації;

D. вірні відповіді А) и В).

8. Які спеціальні методи використовують при реалізації стратегії максимізації прибутку?

A. підтримання закритої валютної позиції;

B. збалансоване управління термінами активів та зобов'язань; фіксація спреду; імунізація балансу;

C. незбалансований підхід до управління термінами активів та зобов'язань; управління гепом (позитивним та негативним), розривом дюрації; підтримання відкритої валютної позиції;

D. вірні відповіді А) і В).

9. Відношення непроцентного прибутку до загальних активів банку – це:

A. чиста непроцентна маржа

B. чиста процентна маржа

C. процентна маржа

D. немає вірної відповіді

10. Процентна маржа банку визначається як:

A. різниця між непроцентними доходами (комісійні доходи, прибуток від торгових операцій, отримані штрафи) і непроцентними витратами (комісійні витрати, витрати на утримання персоналу, експлуатаційні витрати й ін.)

B. різниця між процентними доходами і процентними витратами банку

C. різниця між загальними доходами і загальними витратами банку

D. немає вірної відповіді

ТЕМА 12. УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РИЗИКАМИ

Завдання для самостійної роботи

1. Характеристика ризиків, на які наражаються вітчизняні банки.
2. Вивчення Постанови НБУ №361 від 02.08.2004р. «Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик – менеджменту в банках України».

Теми рефератів та доповідей

1. Управління банківськими розрахунковими технологіями: цілі, задачі та загальна характеристика.
2. Види розрахункових ризиків у банку та їх характеристика.
3. Операційні ризики банку та способи управління ними.
4. Управління міжбанківськими розрахунковими технологіями.
5. Сутність та способи оцінки процентного ризику банку та система управління ним.
6. Валютні ризики, їх поняття, класифікація та місце у діяльності банку, методи їх мінімізації.
7. Управління ризиком відкритої валютної позиції банку.

Тестові завдання

1. До інструментів хеджування не належать:

- A. форвардні контракти;
- B. ф'ючерси;
- C. акції;
- D. опціони.

2. Ефективне управління банківськими ризиками передбачає:

- A. повне уникнення ризиків;
- B. оцінювання величини ризику;
- C. застосування методів зниження ризиків;
- D. указане в пунктах b), c).

3. До зовнішніх ризиків банку належить:

- A. стратегічний;
- B. правовий;
- C. ринковий;
- D. юридичний.

4. До фінансових ризиків банку належить:

- A. втрата репутації;
- B. юридичний;
- C. ринковий;
- D. стратегічний.

5. До функціональних ризиків банку належить:

- A. валютний;
- B. стратегічний;
- C. ринковий;
- D. кредитний.

6. До методів управління кредитними ризиками належить:

- A. створення резерву для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості;
- B. створення резервного фонду;
- C. створення резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями;
- D. створення резерву на покриття втрат від операцій з цінними паперами.

7. До цінових ризиків банку не належить:

- A. валютний;
- B. ризик зміни вартості цінних паперів;
- C. кредитний;
- D. процентний.

8. Очікувані збитки від реалізації банківських ризиків компенсуються за рахунок:

- A. поточних доходів;
- B. прибутку банку;
- C. спеціально створених резервів;

D. капіталу банку.

9. Системний ризик банківського портфеля можливо знизити за допомогою:

- A. страхування;
- B. диверсифікації;
- C. хеджування;
- D. цей вид ризику знизити неможливо.

10. Несистемний ризик банківського портфеля можна знизити за допомогою:

- A. хеджування;
- B. страхування;
- C. диверсифікації;
- D. цей вид ризику знизити неможливо

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку: [навч. посіб.] / Л.О. Примостка – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.
2. Примостка Л.О. Управління банківськими ризиками: [навч. посіб.] / Л.О. Примостка та ін. – К.: КНЕУ, 2007. – 600 с.
3. Сало І.В. Фінансовий менеджмент банку: [навч. посіб.] / І.В. Сало, О.А. Криклій. - Суми: Університетська книга, 2007. - 313 с.
4. Табачук Г.П. Фінансовий облік у банках: [навч. посіб.] / Г.П. Табачук, О.М. Сарахман, Т.М. Бречко. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 424 с.
5. Вовчак О.Д. Аналіз доходів, витрат і прибутку банку [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://pidruchniki.com.ua>.
6. Криклій О.А. Банківський менеджмент: питання теорії та практики [монографія] / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак, О.М. Пожар та ін. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – 152 с.
7. Фролов С.М. Банківський менеджмент: конспект лекцій / С.М. Фролов, В.М.Олійник, М.А. Деркач. – Суми: Вид-во СумДУ, 2009.– Ч. 2. - 144с.
8. Ярошенко С.П. Управління залученням ресурсів банку з депозитних джерел: [монографія] / С.П. Ярошенко, І.В. Сало, О.В. Крухмаль, О.С. Кобичева. – Суми: Університетська книга, 2011. – 105 с.
9. Сокиринська І. Г. Журавльова Т.О. Фінансовий менеджмент у банку. Навчальний посібник./за ред. І.Г.Сокиринської, Т.О.Журавльової – Дніпропетровськ: Пороги, 2016. - 192 с.

Допоміжна

10. Роуз П. Банковський менеджмент / П. Роуз; пер. с англ. – [2-е изд.]. – М.: Дело, 1997. – 768 с.
11. Кириченко О.А. Банківський менеджмент: [навч. посіб. для вищ. навч. закл.] / За ред. О.А. Кириченка, В.І. Міщенко – К.: Знання, 2005. – 831 с.
12. Васюренко О.В. Банківський менеджмент [навч. посіб.] / О.В. Васюренко – К.: Знання, 2004. – 324 с.
13. Головка А.Т. Система банківського менеджменту: [навч. посіб. для вищ. навч. закл.] / А.Т. Головка, В.І. Грушко, М.П. Денисенко – К.: Фірма «Інкос», 2004. – 480 с.
14. Криклій О.А. Управління прибутком банку: [монографія] / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак. – Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. - 136 с.
15. Любунь О.С. Фінансовий менеджмент у банку: [навч. посіб.] / О.С. Любунь, В.І. Грушко - К.: Слово, 2004. - 295 с.
16. Мещеряков А.А., Лисяк Л.В. Фінансовий менеджмент у банках: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 208 с.
17. Колодізев О.М. Фінансовий менеджмент у банку: концептуальні засади, методологія прийняття рішень у банківській сфері: [навч. посіб.] / О.М. Колодізев, І.М. Чмутова, І.О. Губарева – Х.: ВД „ІНЖЕК”, 2004. – 408 с.

Інформаційні ресурси

18. Сайт Національного банку України - Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

19. Сайт банківської аналітики – Режим доступу: <http://www.bankografo.com>.

20. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс]: Закон України № 2121-III від 7 грудня 2000 р. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

21. Про Національний банк України [Електронний ресурс]: Закон України № 679-XIV від 20.05.1999 р. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

22. Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс]: Закон України від 23.02.2006 р. №3480-IV. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

23. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс]: Постанова НБУ №368 від 28.08.2001 р. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

24. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України [Електронний ресурс]: Постанова Правління НБУ №460 від 06.08.2009 р. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

25. Положення про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів [Електронний ресурс]: Постанова НБУ №306 від 08.09.2011 р. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

26. Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства [Електронний ресурс]: Постанова Правління НБУ №346 від 17.08.2012 р. - Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

27. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями [Електронний ресурс]: Постанова Правління НБУ №351 від 30.06.2016 р. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

28. Положення про регулювання НБУ ліквідності банків України [Електронний ресурс]: Постанова НБУ №259 від 06.05.2009 р. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

Навчальне видання

Неізнана Олена Володимирівна

Кафедра фінансів і банківської справи

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У БАНКУ

Формат 60×84/8. Ум. др. арк. 2,75.

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
50005, Дніпропетровська обл.,
м. Кривий Ріг, вул. Трамвайна, 16.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р.